

De hogeschool of een Leidsch student uit de XVIIIde eeuw : vermakelijke en stichtelijke zedeprent voor de leergierige jeugd

<https://hdl.handle.net/1874/233839>

DE HOOGHE SCHOOL

OF

EEN LEIDSCH STUDENT

UIT DE XVIII^{DE} EEUW.

VERMAKELIJKE EN STICHTELIJKE ZEDEPRENT

VOOR

DE LEERGIERIGE JEUGD,

in vier Tafereelen,

DOOR

EEN OUD-STUDENT.

TE LEIDEN, BIJ A. W. SIJTHOFF.

—
1875.

mm 10303

Kast 218

Pl. D N°. 10

DE HOOGHE SCHOOL

OF

EEN LEIDSCH STUDENT.

248. D. 10

DE HOOGE SCHOOL

OF

EEN LEIDSCH STUDENT

UIT DE XVIII^{DE} EEUW.

VERMAKELIJKE EN STICHTELIJKE ZEDEPRENT

VOOR

DE LEERGIERIGE JEUGD,

in vier Tafereelen,

DOOR

EEN OUD-STUDENT.

TE LEIDEN, BIJ A. W. SIJTHOFF.

—
1875.

AAN

HET LEIDSCHÉ STUDENTENCORPS

WORDEN DEZE

TAFEREELÉN UIT HET STUDENTENLEVEN

ALS BLIJK VAN HULDE EN SYMPATHIE

OPGEDRAGEN

DOOR

DEN SCHRIJVER.

Hiernevens bied ik mijn medestudenten, zoowel ouden als jongen — want studenten zijn en blijven wij ons leven lang — eenige dramatische tafereelen aan, die oorspronkelijk bestemd waren in een gala-voorstelling te worden opgevoerd, waarmede de reeks der akademie-feesten zou besloten worden. Verschillende omstandigheden hebben de vervulling van dien wensch verhinderd, hoewel het mij niet aan de warme en ijverige medewerking der wakkere vertegenwoordiging van het Leidsch studentencorps ontbroken heeft, waarvoor ik bij deze aan de leden van het Collegium Supremum mijn erkentelijkheid betuig.

Ter voorkoming van mogelijk misverstand en verkeerde opvattingen, wensch ik het gezichtspunt aan te geven, dat mij bij het ontwerpen dezer dramatische schets voor oogen heeft gestaan.

Ernst of korstwijl? hoor ik mij reeds van verschillende zijden toeroepen? Mijn antwoord luidt, beiden te gelijk, indien althans het „*ridendo dicere verum*” ook voor onze dagen geschreven is.

Reeds dadelijk wensch ik op te merken dat de voorstanders der zoogenaamde „bevredegende oplossing” zich deerlijk zullen zien teleurgesteld. In de werkelijkheid wordt die dikwijls niet aangetroffen, — het tegendeel is veeleer waar — en wanneer men wil dat aan een kunstwerk waarheid zal ten grondslag liggen, heeft men geen recht altijd en overal die harmonische afsluiting te verlangen. Die eisch heeft te minder recht van bestaan bij een greep uit het studentenleven, dat als een voorbereiding van het maatschappelijk leven moet gelden en dus slechts als een fragment kan beschouwd worden.

In dat belangrijk tijdvak onzer ontwikkeling begint men allengs de oogen te openen en tot zelfbewustzijn te geraken. Men gevoelt zich een vreemdeling op aarde en het terrein wordt in verschillende richtingen verkend, besluiteloos, waarheen men zich zal wenden. De bonte maskerade van het leven met haar ernstige en kluchtige tafereelen trekt onder het venster voorbij. Er valt daarbij zooveel te zien en op te merken, dat wij door een stroom van aandoeningen en denkbeelden worden overstelpt, die wij nog niet geleerd hebben te rangschikken en naar hun juiste waarde te schatten en waarmee we geen weg weten. Er is dus eenige tijd noodig om uit dien toestand van tijdelijke bedwelming in een normalen toestand te geraken. Op dien leeftijd vertoont zich meermalen de zucht naar het ideale in de gedaante van een wilden zangvogel, die zich een oogenblik in den top van den boom nederzet. Velen krijgen hem later nimmer weder te zien, maar anderen, die zijn vlucht en bewegingen met belangstelling blijven volgen, worden nog wel eens bij hun eenzame wandelingen door zijn welluidend gezang verrast.

Wat zal er uit mijn jongen groeien, zal menig gemoedelijk vader en nauwgezet voogd zich dikwijls niet zonder angstige bekommering hebben afgevraagd? Zal er uit het vreemde broedsel een zwaan of een eend te voorschijn komen, ziedaar een vraag, die vooraf niet kan worden uitgemaakt. Op dien leeftijd is het gistingsproces in volle werking, dat bij den een spoediger en regelmatiger afloopt dan bij den ander. De aard der bestanddeelen, hun onderlinge verhouding en vooral de omstandigheden, die een storenden of gunstigen invloed kunnen uitoefenen, mogen hierbij niet buiten rekening worden gelaten.

Omtrent Goldsmith's verblijf aan de Leidsche akademie is weinig bekend. In het *Album studiosorum* heb ik zijn naam vruchteloos gezocht. In het jaar 1753 staat een zekere Oliver, Engelschman van geboorte, als medicus ingeschreven. Een oogenblik is men geneigd aan den waan toe te geven, dat hij de bedoelde persoon zijn zou, maar behalve dat er meerdere Engelschen van dien naam in verschillende tijdvakken aan de Leidsche hoogeschool student zijn geweest, bewijst een brief van

26 September van hetzelfde jaar uit Edinburgh aan een zijner vrienden geschreven, dat hij onmogelijk op 21 Sept, te Leiden kon zijn ingeschreven. Het juiste tijdstip van zijn vertrek is evenmin met volkomen zekerheid aan te geven. Volgens sommigen heeft hij één jaar, volgens anderen achttien maanden te Leiden doorgebracht. Dit laat zich in ieder geval met zekerheid vaststellen dat hij gedurende het gansche jaar 1754 en vermoedelijk ook in het begin van 1755 te Leiden geweest is.

Aan zijn oom CONTARINE schreef hij uit Edinburgh: „ik zal het voorjaar en den zomer te Parijs doorbrengen en denk dan den volgenden winter naar Leiden te gaan. De groote ALBINUS leeft en werkt daar nog altijd en het zal niet kwaad zijn daarheen te gaan, al was het alleen om te kunnen zeggen, dat ik aan zulk een beroemde universiteit gestudeerd heb.”

Bij het beweeglijke en avontuurlijke, dat hem nooit geheel verlaten heeft, schijnt er later weer verandering in dit reisplan te zijn gekomen. Hij dacht zich te Leith naar Rotterdam in te schepen, maar een vroolijk reisgezelschap, dat hij in die havenplaats ontmoette, deed hem besluiten den tocht naar Bordeaux te aanvaarden. Door stormweder was het schip genoodzaakt New-Castle binnen te loopen. Hier werden zijn luidruchtige makkers, die als schotsche wervers herkend werden, welke voor het fransche leger troepen aanwierven, in hechtenis genomen en GOLDSMITH deelde tijdelijk hun lot totdat zijn onschuld bewezen was. Later heeft hij gelegenheid gehad zich over dit gedwongen oponthoud te verheugen, want het schip, dat de reis bleef vervolgen, is met man en muis aan den mond der Garonne vergaan.

Wat ik omtrent zijn verblijf te Leiden heb kunnen vernemen, is door mij grootendeels aan GOLDSMITH's beroemden levensbeschrijver WASHINGTON IRVING ontleend. Behalve zijn gewone letterkundige studiën, die zijn voorliefde hadden, schijnt hij de colleges van ALBINUS in de anatomie en die van GAUBIUS in de chemie te hebben bijgewoond. Wanneer de geldelijke ondersteuning van huis zich soms liet wachten, heeft hij in het spel, dat destijds onder de studenten een algemeen verbreid

kwaad moet geweest zijn, een tijdelijk middel van bestaan gezocht. In het verhaal van den „wijsgeerigen landlooper” in den *Vicar of Wakefield*, dat vele herinneringen uit zijn eigen leven bevat, verhaalt hij hoe hij in Holland genoodzaakt was les in het Engelsch te geven, zonder kennis der landstaal. Zijn landgenoot en medestudent ELLIS was gewoon hem meermalen geld te leenen, dat altijd geregeld door hem werd terugbetaald. ELLIS, die later een beroemd geneesheer is geworden, begreep de aangeboren talenten van den armen verlaten student en was gewoon altijd met grooten lof van hem te spreken. Hij moet zich, volgens dezen geloofwaardigen getuige, te Leiden onderscheiden hebben door zijn beschaafden omgang en die hoogere opvatting omtrent het leven, die den geboren edelman eigen zijn. De naam van Thomas Ellis is in het studentenalbum bewaard gebleven waar hij op 11 Jan. 1754, Hibernus, 24, M, staat ingeschreven. Vermoedelijk is GOLDSMITH gelijktijdig met zijn vriend en landgenoot aangekomen.

Als een kenmerkende karaktertrek wordt zijn buitengewone goedhartigheid vermeld, die zich in een onbegrensde edelmoe-digheid uitte, waardoor hij meermalen in ongelegenheid geraakte en die hem gedurende zijn gansche leven is bijgebleven, niettegenstaande hij voortdurend in kommerlijke omstandigheden geleefd heeft, waardoor zijn maatschappelijke toestand natuurlijk niet verbeterd is. Hij was, zegt men, gelijk de meeste kunstenaars, zeer prikkelbaar van gestel en zeer licht in toorn ontstoken, maar gewoonlijk ook spoedig weder verzoend. Met recht mochten zijn vrienden van hem getuigen: „there was no harm in him.” Hij was een door en door oorspronkelijke natuur, die men gewoon is in het dagelijksch leven een „origineel” te noemen. Hij liet zich zorgeloos op den stroom zijner aandoeningen af-drijven en was gewoon aan zijn luimen en indrukken toe te geven. Van de tien personen, zooals hij, zullen, onder dezelfde omstan-digheden, negen mislukken; maar, gelijk in de stoffelijke wereld, bij de omzetting der bestanddeelen, niets verloren gaat, kan men aannemen dat ook op geestelijk gebied, de natuur het gestoorde evenwicht zelve weder herstelt, zoodat de overblijvende factor

een decimale waarde zal hebben. Als een groote verdienste kan hem dit, volgens onze meening, niet worden toegekend. Deze gespierde zwemmer in den oceaan des levens was door de natuur met een zeer stevige luchtblaas voorzien, die aan een groote uitzettingskracht een groot weerstandsvermogen paarde en hem het hoofd altijd boven water heeft doen houden. De man had, met andere woorden, een hart, ziedaar de sleutel van dit schijnbare raadsel. Hoewel op bijna iedere bladzijde zijner geschriften de groote menschenkenner te voorschijn treedt, ontsnapt hem nooit een woord van wrevel of bitterheid. De glimlach van den wijsgeer, die alles heeft gezien en opgemerkt, krult zich herhaaldelijk om zijn lippen, maar het is helaas hetzelfde lachjen, waarvan onze leekedichter zingt:

Daar is een glimlach, gul en goedig,
Een lachjen, geestig, schalk en fijn
En toch zoo grenzeloos diep weemoedig
Dat zuchten daarbij vrolijk zijn.

Hij gevoelde zich in het volle bewustzijn van zijn eigenwaarde een dier „lords of human kind” of een dier „heeren van de schepping,” zooals zijn landgenooten in het gedicht „the traveller” worden toegesproken.

I see the lords of human kind pass by,
Intent on high designs, a thoughtful band,
By forms unfashion'd, fresh from nature's hand,
Fierce in their native hardness of soul,
True to imagined right, above control,
While e'en the peasant boasts these rights to scan,
And learns to venerate himself as man.

Zonderlinge karakters, als het zijne, herinneren ons aan die vreemde en stekelige gewassen, die de weelderige tropische natuur te binnen roepen en alleen in den heeten atmosfeer van een trekkas kunnen aarden, terwijl zij slechts op warme zomerdagen uit de stookplaatsen worden te voorschijn gehaald, om de terrassen en trappen onzer landhuizen te versieren. Hun uiterlijk voorkomen is stug en stroef, want de natuur heeft hen met

een pantser omgord, om hen beter tegen de storende invloeden van buiten te kunnen beschutten. Wanneer men in den stam snijdt, vloeit het weeke merg als een melkachtig vocht te voorschijn. Vreemd, de vezelen schijnen tot hout te willen en toch niet te kunnen harden.

Het is evenzeer begrijpelijk dat in een zeker stadium van ontwikkeling bij karakters als de zijne, de personen zijner omgeving, die meer aanrakingspunten met de werkelijke wereld hebben behouden, in practische levenswijsheid zijn meerderen zullen zijn. Naarmate er meer stof moet worden verwerkt, is de tegenstand grooter en zal dus het ontwikkelingsproces meer tijd vereischen, vooral wanneer men niet met ziekelijke en overprikkelde naturen, maar met een gezond en normaal verloop te doen heeft, als bij GOLDSMITH het geval was. Wanneer, volgens de tegenwoordige taal der natuurwetenschappen, de in hem aanwezige warmte in kracht zal zijn omgezet, zal hij, zooals men het in de studentenwereld noemt, een „kraan” worden.

In GOLDSMITH en ALBINUS heb ik twee ongewone menschen, die ieder een verschillende levensrichting vertegenwoordigen, tegenover elkander willen plaatsen. De ideale levensbeschouwing van den dichter schijnt mij hooger te staan dan die van den geleerden professor, hoewel deze laatste in wetenschappelijke kennis en levenservaring verre boven hem staat. Nu moge het waar zijn dat de vakgeleerde, die van zijn kennis aan anderen mededeelt, veel nut sticht, aan de andere zijde heeft de maatschappij evenzeer behoefte aan ontwikkelde menschen, op verschillend gebied.

Zijn vriend ELLIS schijnt hem van het noodige reisgeld te hebben voorzien om Leiden te verlaten, maar vóór zijn vertrek schijnt hij een goed deel daarvan te hebben verkwist aan tulpen- en hyacinten-bollen, die in den omtrek van Leiden nog in onze dagen veel worden gekweekt en waarmede hij een blijk van dankbaarheid wilde geven aan zijn oom, die hem zoo edelmoedig behandelde.

Ruim een eeuw na den tulpenhandel is de vroegere zwendel kortstondig en op kleiner schaal in den hyacintenhandel her-

leefd, zoo als o. a. uit een bladzijde bij VAN EFFEN blijkt. Te trotsch, om zijn vrienden opnieuw lastig te vallen, verliet hij Leiden met een goudstuk op zak, eenig linnengoed en zijn geliefkoosde fluit, die hem verder door de wereld moest brengen. Zoo zwierf hij, als een arme straatmuzikant, door de zuidelijke Nederlanden naar Parijs, waar hij met Voltaire in persoonlijke aanraking kwam, aan wien hij later een belangrijke beschouwing gewijd heeft en wiens geest en scherpzinnigheid hem bijzonder schijnen te hebben geboeid.

Te Genève was hij tijdelijk onderwijzer bij een rondreizenden jongen Engelschman, dien hij in het verhaal van den „wijsgeerigen landlooper” als zeer rijk en zeer gierig beschrijft en dus het tegenovergestelde van zijn leermeester was. Spoedig verlieten zij elkander en trok GOLDSMITH naar Italië. In Padua moet hij zich eenige maanden hebben opgehouden en zoo men beweert de doctorale bul verworven hebben, hoewel dit onder de Engelsche letterkundigen nog steeds een punt van verschil uitmaakt. Hier vernam hij het treurig overlijden van zijn oom CONTARINE, die, hoewel zelf niet bemiddeld, hem nu en dan een kleine ondersteuning liet toekomen. Aan dien edelen man, die nooit aan GOLDSMITH's toekomst en goede hoedanigheden getwijfeld heeft en wiens naam altijd aan den zijnen verbonden zal blijven, komt de eer toe, in moeilijke levensomstandigheden een jongen man van aanleg te hebben gesteund en daardoor een buitengewoon mensch voor de maatschappij te hebben behouden, die met de fakkel zijner uitgebreide menschenkennis anderen op den levensweg heeft voorgelicht. Een poging door zijn schoonbroeder beproefd om door middel van vrijwillige inschrijvingen hem aan het noodige geld te helpen, mislukte, omdat velen aan zijn toekomst wanhoopten. Hij was dus weder genoodzaakt tot zijn geliefkoosd muziekinstrument de toevlucht te nemen, zoo als uit een duidelijke toespeling in het gedicht „the traveller” blijkt. In het muzikale Italië, waar iedere boer meer muzikaal talent bezit dan hij, zoo verhaalt ons weder de „wijsgeerige landlooper”, kon hij met zijn fluit niet langer in zijn levensonderhoud voorzien en moest hij dus naar een ander middel van bestaan

zoeken. Hij verdedigde in de kloosters of aan de vreemde universiteiten allerlei stellingen, waarmede hij logies en den kost verdiende en soms ook nog een geldelijke ondersteuning ontving.

Bij zijn terugkeer in Engeland trachtte hij praktizeerend geneesheer te worden, maar de patienten schenen zich aan hem niet te willen toevertrouwen. De „dokter” besloot dus de geheele maatschappij als zijn patient te beschouwen en als schrijver op te treden. De verbazende opgang van den „Vicar of Wakefield” maakte zijn naam door geheel Engeland en straks door de wereld beroemd. GOETHE was gewoon met groote bewondering over dit boek te spreken, dat door hem als een onovertroffen meesterwerk beschouwd werd en de eerbied, dien DICKENS voor GOLDSMITH koesterde, is algemeen bekend. Zijn onbezorgde levenswijze, gepaard met zijn overdreven edelmoedigheid, noodzaakte hem ten laatste, gelijk WALTER SCOTT, een broodschrijver te worden. Hij schreef een geschiedenis van Rome, van Griekenland en van Engeland, die door den boeienden stijl en artistieke groepeerings der feiten den stempel van zijn groot talent dragen, maar hem toch niet waardig zijn. Wat hem in den Westminster-abbey onder Englands groote mannen een eereplaats heeft doen innemen, zijn zijne tooneelstukken en de kleinere geschriften geweest, die wij reeds herhaaldelijk vermeld hebben.

De Leidsche akademie kan zich beroemen dezen merkwaardigen man als kweekeling binnen haar muren te hebben gehad en tot zijn vorming te hebben bijgedragen. Het Leidsch studentencorps van den tegenwoordigen tijd is daaraan indachtig geweest, toen het in den gecostumeerden optocht OLIVER GOLDSMITH in de groep der denkers heeft opgenomen.

PERSONEN.

OVERDUIN,
MOLEMANS,
GOLDSMITH,
ELLIS, } *Studenten.*

BERNARDUS SIEGFRIEDUS ALBINUS, *Professor.*

ANNA, *zijn pleegdochter.*

KOBUS, *bloemkwecker en kastelein.*

ELSJE, *zijn dienstbode.*

Een bediende van Albinus.

Een bedelaar.

De handeling speelt in Leiden en omstreken.

EERSTE TAFEREEL.

EERSTE TOONEEL.

Een studentenkamer uit het midden der achttiende eeuw. Op het midden van den achtergrond een boekenkast in den renaissance-stijl. In den muur, naast de kast, rechts van den toeschouwer een deur, die naar buiten leidt. Op den wand aan de andere zijde van de kast, links van den toeschouwer, een wapenrek met de nationale en oranjekleuren gedrapeerd, waaraan een paar gekruiste floretten, met ijzeren gezichtsmasker en schermhandschoen, benevens een paar pistolen en degens hangen. Tusschen de kast en de deur een menschelijk skelet, dat met een turksche muts is uitgedoscht. Aan de andere zijde, onder het rek, een opgezette wapenrusting. Links van den toeschouwer, een zijdeur in de coulissen, die tot het aangrenzend vertrek toegang verleent. In het midden van de kamer een groote tafel met vier stoelen. Op den voorgrond van het tooneel, links van den toeschouwer, een schrijftafel, die met boeken, atlassen en papieren bedekt is, waartusschen een doodshoofd en eenige doodsbenederen liggen.

OVERDUIN (in zijn slaaprok aan de schrijftafel).

Ik heb reden vandaag met mij zelf tevreden te zijn, aardig wat afgedaan (met welgevallen het voorste deel van

het boek doorbladerend), heel wat uitgevoerd. Na zooveel hoofdbrekens en inspanning, mag ik wel een oogenblikje uitblazen. De boog kan niet altijd gespannen blijven. Van uitblazen gesproken, — daarbij zal natuurlijk de pijp moeten te pas komen. (*luid*) Aannemen!... (*Hij neemt de Goudsche pijp, die naast hem op tafel ligt, ontsteekt een zwavelstok aan een komfoor en begint te rooken*). Ik heb me nooit kunnen begrijpen, waarom het menschelijk lichaam zoo ingewikkeld moest worden samengesteld. *Simplex sigillum veri*, heeft Boerhaave gezegd en die wist het wel. Twee beenen heb je nodig, om je voort te bewegen, maar wat doet een mensch met twee armen, twee ooren, twee oogen?... We hadden het best met één van ieder kunnen doen. Dat geeft immers alles dubbel werk en is alleen dienstig om het een student in de medicijnen noodeloos lastig te maken. Gelukkig, ten minste nog, dat we maar één mond en één neus hebben, want anders was het candidaats een bepaalde onmogelijkheid, vooral nadat Boerhaave de examens zoo moeilijk heeft gemaakt en zijn leerling Albinus de traditie van zijn grooten meester blijft handhaven, zoodat de studenten, in dat opzicht, er niet op verbeterd zijn. (*Hij staat met zijn pijp op, doet, schijnbaar afgetrokken, eenige stappen door het vertrek en plaatst zich voor de groote tafel*).

Kan je iets eenvoudiger denken dan zoo'n tafel, — een plank op vier schragen, — klaar is Kees! En wat kan je al niet met zoo'n tafel uitvoeren?... Je kent er aan eten, drinken, lezen, schrijven, rekenen, teekenen, je kent er op zitten, (*zet zich op de tafel*) zelfs, als je wilt, er op gaan liggen, (*strekt zich in een gemakkelijke houding*

uit, met de hand onder het hoofd. Er wordt zacht aan de deur getikt). Ik dacht dat er aan de deur geklopt werd, maar ik heb me zeker vergist. 't Heeft me toch al verwonderd dat ze me zoo lang met rust gelaten hebben. Ik zou op het oogenblik best als uithangbord voor een tabakswinkel kunnen dienst doen: in den rookenden Japanees. Als ik bij men examen druipt, kan ik me daarvoor nog altijd verhuren.

TWEEDE TOONEEL.

MOLEMANS. OVERDUIN.

MOLEMANS (*zijn vriend de hand reikend*).

Bonjour, hoe maakt je 't, waar zit je toch, want niemand krijgt je tegenwoordig te zien?

OVERDUIN (*koel*).

Mij gaat het goed, zoo als je ziet, maar, hoe duivel, kom jij hier, want ik heb mijn hospita gezegd me voor niemand thuis te geven, omdat ik voor me examen zit te werken.

MOLEMANS.

Wat ben je kort aangebonden van daag, maar als mijn gezelschap je soms verveelt, zal ik dadelijk opstappen, want ik wil je niet tot last zijn, hoor je!

OVERDUIN (*eenigszins warm*).

Wanneer is het in de studentenwereld mode geworden, niet meer rond voor zijn meening uit te komen? (*ver-*

laat de tafel.) Had ik dan moeten zeggen: (*met beleefde buiging en gemaakte stem*) hè, Molemans, dat vind ik lief van je, dat je me weër eens hebt opgezocht, (*schijnbaar toornig*) terwijl ik je misschien op datzelfde oogenblik heimelijk naar de maan wenschte! Waarom heb je niet fatsoenlijk geklopt, toen je binnen kwam?

MOLEMANS.

Ik heb geklopt, maar je bent waarschijnlijk zoodanig met je akrobatische kunstverrichtingen vervuld geweest, dat je me niet gehoord hebt. (*op spottenden toon.*) Die practische spieroefeningen worden zeker ook bij het candidaats gevraagd?

OVERDUIN.

Dat nu wel juist niet, maar als je een oogenblik vroeger was gekomen, hadt je me kunnen zien blokken en als je me niet gelooven wilt, overtuig je dan zelf, want dáár (*naar de schrijftafel wijzend*) ligt het boek nog open op tafel.

MOLEMANS.

Wil ik nu ook eens oprecht zijn, zoo als je straks beweerd hebt tegenover mij te willen wezen? Overduin verbeeldt zich dat hij werkt, omdat hij op zijn kamer zit, met een boek voor zich.

OVERDUIN (*op spottenden toon.*)

En Molemans werkt zeker niet op zijn kamer en gebruikt geen boeken?

MOLEMANS.

Precies hetzelfde, maar ik voer ten minste wat uit.

Het lezen moet geen machinaal werk worden, maar een prikkel zijn voor het denken. Wat je leest, moet door je geest worden opgenomen en in je eigen hersenkas worden omgewerkt, als het iets geven zal.

OVERDUIN.

Mooi geredeneerd, heel mooi geredeneerd, bovenst mooi geredeneerd! Hoor eens Molemans, je bent een verstandige en practische vent, die zen tijd behoorlijk weet te gebruiken en te verdeelen en je ernstig aan je vak wijdt, maar niet ieder heeft denzelfden aard en aanleg.

MOLEMANS.

Allemaal praatjes! Aan aanleg ontbreekt het je allerminst. Je hebt zelfs van veel zaken kennis, waarvan ik niets weet. Je bent een piet in het zwemmen, paardrijden, schermen, pistoolschieten, zaken, die op zich zelve niet kwaad zijn, zelfs veel goeds hebben, maar tot geen practisch levensdoel leiden. Je hebt de beste werken van de voornaamste dichters en schrijvers gelezen, maar in je zoogenaamd studievak ben je een prull!

OVERDUIN.

Ik dank je voor je compliment. De toto aliquid en wat er verder volgt, hoofdstuk zooveel, vers zooveel, is het niet? Als ik gekapitteld wil worden, ga ik naar de kerk, maar nu ben ik voor mijn plezier uit op mijn eigen kamer. Begrepen? Een ander praatje dus! Heb je al iets gehoord van dien Engelschen of liever Ierschen student, die tegenwoordig hier is?

MOLEMANS.

Een van die wilde vogels, zoo als ze tegenwoordig,

bij zwermen, over het Kanaal trekken, om in Leiden neêr te vallen? Ik weet niet, wien je bedoelt?

OVERDUIN.

Goldsmith is zijn naam. Ik heb hem een paar malen ontmoet bij Ellis, een van zijn landgenooten, met wien hij veel schijnt om te gaan.

MOLEMANS.

Ik weet wel dat hij er is en ik ken hem ook wel van aanzien, zoo als ik er zooveel anderen ken, maar meer zou ik je niet van hem kunnen vertellen. Op de colleges heb ik hem nog weinig ontmoet.

OVERDUIN.

Ik geloof ook niet dat je hem daar veel vinden zal. Hij schijnt liever met de levenden dan met de dooden om te gaan, zoodat je hem meer aan de speeltafel dan aan de snijtafel zult ontmoeten. Aardiger snuiter heb ik sinds lang niet ontmoet. Hij kent van alles, zingen, op de fluit spelen, dichten, in alle mogelijke spelen is hij volleerd, in één woord, een duizendkunstenaar, een omnis homo.

MOLEMANS.

Ik kan me begrijpen dat hij een man naar je hart moet zijn. Waarschijnlijk een medicus, zoo als jij er een bent, om er één op toe te geven.

OVERDUIN.

Zou je hem niet eens willen ontmoeten?

MOLEMANS.

Ik moet je zeggen dat in den regel het gezelschap van

die vreemde studenten me weinig aantrekt, onder wie je veel avonturiers en gelukzoekers aantreft, die het op je zak gemunt hebben.

OVERDUIN.

Als je nog een oogenblik wacht, kan je met hem kennis maken, want hij kan ieder oogenblik hier zijn

MOLEMANS.

En ik dacht dat je voor niemand thuis was?

OVERDUIN.

Voor hem alleen heb ik een uitzondering gemaakt.

MOLEMANS.

Zoo worden de oude vrienden voor nieuwe kennissen achtergesteld, van wie je niet eens weet, of ze geen bedriegers en oplichters zijn. Wat heb je aan de kennis-making met zoo'n vreemden snuiter? Hij heeft bovendien iets zonderlings in zijn voorkomen en manieren dat eer terugstoot dan aantrekt, hoe zal ik het zeggen, een zekere Donquixotterie, die meer voor zijn ijdelheid dan verstand schijnt te pleiten.

OVERDUIN.

Je vergeet dat ongewone menschen zich gewoonlijk ook door iets eigenaardigs van hun medemenschen onderscheiden. Instinctmatig schijnt in hen het bewustzijn te leven, dat zij de oogen der menigte zullen trekken. Aanvanke-lijk stellen zij zich met uiterlijkheden tevreden, totdat zij zich op ernstiger en degelijker wijs kunnen openbaren. Hierin stemmen zij dus met de onbeduidende menschen overeen, met dit verschil, dat de laatstgenoemden gedu-

rende hun geheele leven op hetzelfde standpunt blijven staan en dus niet verder komen. — Een vreemde snuiter is hij dus zeker, die wonderlijk heeft rondgezworven en allerlei avonturen heeft beleefd, waarvan hij alleraardigst weet te vertellen. Hij werkt op dit oogenblik aan een gedicht, dat „de reiziger” getiteld is, waarin ook Holland beschreven wordt. Zijn vriend Ellis, die een afschrift van het fragment ontving, heeft mij toegestaan daarvan copie te nemen en wil je nu mijn vertaling eens hooren?

MOLEMANS.

Met plezier, onder voorwaarde dat het vers niet lang is en dat je me vergunt daarbij te gaan zitten. (*sleept een stoel uit het midden der kamer naar den voorgrond, waarop hij zich te paard plaatst, terwijl Overduin aan zijn schrijftafel plaats neemt, waar hij eenige papieren rangschikt*).

OVERDUIN.

Het gedeelte, dat over Holland handelt, begint aldus: *hij leest.*)

Nu rijzen voor mijn blik een ander volk en strand,
 Het aan den oceaen ontwoekerd Nederland,
 Met zijn volhardend kroost, dat, met een stalen vlijt,
 De zee het hoofd biedt en met goed gevolg bestrijdt,
 Die door een lange reeks van dijken wordt gekeerd,
 Waarachter zich het volk, als in een vesting, weert.
 Het aarden bolwerk rijst, allengs, met tragen spoed,
 Bij storm en golfgebruis, te midden van den vloed,
 Dat, als een reuzenslang zich kronkelt om zijn buit,
 Een deel der zee omknelt en in zijn wrongen sluit.
 De zee begluurt hier langs de helling van den dijk,
 Met een wangunstig oog het haar ontweldigd rijk;

De rechte vaart doorsnijdt het vruchtbaar weideland,
 Met zeilen in 't verschiet en wilgen langs den kant
 Vertier, bedrijvigheid, verkeer en marktgewoel,
 Een nieuwe maatschappij getooverd uit een poel!

MOLEMANS.

Dat klinkt niet onaardig, hij schijnt een oog te hebben voor het hollandsch landschap.

OVERDUIN.

Hij moet de polderjongens herhaaldelijk aan het werk gezien hebben, om zoo aanschouwelijk te kunnen beschrijven. Vooral die „trage spoed”, een vrije vertaling van het „diligently slow”, bevat me bijzonder. De aanhouder wint, is een echt hollandsche leus, die vooral bij den aanleg van waterstaatswerken haar toepassing vindt. Wat hij verder over de menschen schrijft, is minder vleierend, zoodat ik je dat gedeelte maar sparen zal.

MOLEMANS.

Als je die hollandsche spreuk dagelijks wat meer voor oog en hieldt, zou je vermoedelijk niet zoo met dien „tragen spoed” dweepen, als nu het geval schijnt te zijn. Maar *ad rem*. 't Is de vraag niet, of hetgeen hij schrijft aangenaam klinkt in hollandsche ooren, maar of het waarheid behelst. Ik moet je bovendien van te voren zeggen, dat ik aan zijn beschouwingen weinig waarde hecht. Hoe kan een vreemde wildzang, die tierelierend door het land trekt, met kennis van zaken over onze maatschappelijke toestanden oordeelen, die hij als een vogelperspectief waarneemt? Dreun op dus!

OVERDUIN.

Het *festina lente* is ook een hollandsche spreuk, wat wil je nog meer? (*begint weder te lezen*).

Die rusteloze strijd voor zijn bedreigd bestaan,
Stemt iedereen tot ernst, spoort tot den arbeid aan.

MOLEMANS.

Aannemen! . . . Die hatelijkheid is op jou gemunt,
Overduin!

OVERDUIN.

Als je me telkens in de rede valt, houd ik op. Ik zal
dus nog eens beginnen:

Die rusteloze strijd voor zijn bedreigd bestaan,
Stemt iedereen tot ernst, spoort tot den arbeid aan;
De dwang tot zelfbehoud, die voortspruit uit den nood,
Werpt aan dit nijver volk veel schatten in den schoot;
De groote welvaart brengt veel goeds en schoons tot stand,
Maar is ook, anderzijds, nadeelig voor het land;
De liefde voor de kunst is algemeen verspreid,
Maar groote rijkdom voert tot onverschilligheid.
De weelde kweekt verderf, — ziedaar het groot bezwaar, —
En bij dien toestand loopt de vrijheid zelfs gevaar.
Als oppermachtig vorst troont hier het blinkend geld,
Dat alles zwichten doet voor zijn gevreesd geweld;
De rijken leven hier in pronk en overdaad,
Maar velen kwijnen weg in kommerlijken staat;
Doch lijdzaam blijft het volk, — gelijk de kalme vaart, —
Die, hoe het noodweér woedt, altijd haar rust bewaart.
Hoe gansch verschillend was het Neêrlandsch voorgeslacht,
Ontembaar, stout van aard, met ijzren wil en kracht,
Dat, na een langen strijd, de vrijheid zich verwon. . . .
Zoo als uw manlijk kroost, geliefkoosd Albion!

MOLEMANS.

Ik hoor al dat hij meer kan dan eten en drinken.
Hoewel ik geen groot letterkundige ben, is het klaar
als de dag, dat die poëzie zich verre boven het middel-
matige verheft. Hij gebruikt niet alleen fraaie woorden,
maar hij weet daarmee ook iets uit te drukken. Aan die

patriotieke uitbarsting op het slot herken je overigens weër den echten Engelschman, die aan zijn eigen voortreffelijkheid gelooft.

OVERDUIN.

Dat laatste neem ik hem nu op zich zelf zoo kwalijk niet. Die onderlinge bluf van de verschillende nationaliteiten is vrij onschuldig, wanneer hij niet in haat of tweedracht ontaardt. Hoor je de Franschen, dan zijn die de eerste natie van de wereld, en hoor je de Nederlanders, dan zijn wij weër het uitverkoren volk, het tweede Israël!

MOLEMANS.

Erger is zeker de beschuldiging dat het geld hier zulk een overwegenden invloed heeft. Dat bij een handeldrijvende natie, als de onze, het geld in hoog aanzien staat, is begrijpelijk, maar zou het in Engeland zooveel beter zijn? Wat de tegenstelling tusschen rijkdom en armoede betreft, zoo is me die nergens zoo sterk opgevallen als juist te Londen, waar je weet, dat ik geweest ben. (*Er wordt aan de deur geklopt.*)

DERDE TOONEEL.

GOLDSMITH (*verschijnt in de deur*). OVERDUIN en MOLEMANS.

OVERDUIN (*omziend en opstaand.*)

Daar heb je de schuldige, hij komt als geroepen, om zich te verantwoorden (*tot Molemans, die oprijst*) Mr. Gold-

smith (*tot Goldsmith die den hoed even licht*) mijn vriend Molemans! We zaten juist over je te praten.

GOLDSMITH.

What's the matter?

OVERDUIN (*Goldsmith een papier overhandigend, dat deze vluchtig inziet.*)

Lees maar, wat je geschreven hebt, dan ben je dadelijk op de hoogte van het feest.

GOLDSMITH.

Wie heeft gegeven that aan u?

OVERDUIN.

Ja, hoe ik er aan kom, doet er niet toe, maar herken je het voor je eigen werk, of niet?

GOLDSMITH.

Mijn poëzie niet gemaakt voor de Hollanders.

MOLEMANS.

Neen, vriend, met die uitvlucht kan je niet volstaan.

OVERDUIN.

Je dacht zeker dat we in Holland geen engelsch verstonen, mannetje, maar dat is je leelijk tegengevallen.

GOLDSMITH (*met waardigheid.*)

I know you do.

MOLEMANS (*steeds levendiger.*)

In Engeland leven de rijken zeker arm en de armen zeker rijk, is het niet?

OVERDUIN (*steeds levendiger.*)

Dat we van het voorgeslacht ontaard zijn, is een deuntje, dat ons op de school genoeg wordt voorgezongen en dat we dus van u niet behoeven te leeren. Maar waar is tegenwoordig jullie Elisabeth, jullie Francis Drake en jullie Shakspere, of wil mijnheer misschien die tweede Shakspere zijn?

MOLEMANS (*Goldsmith bij den arm schuddend.*)

Waarom kom je dan in Holland, als je in Engeland beter terecht kunt?

OVERDUIN (*Goldsmith aan den anderen arm schuddend.*)

Beken maar dat die oratorsche slotfrase een captatio benevolentiae of liever een reclame is bij je landgenooten? Verdedig je nu eens, knappe vent!

GOLDSMITH (*dristig stampvoetend.*)

Too much Sir!

VIERDE TOONEEL.

ELLIS (*verschijnt in de deur met gekruiste armen*). OVERDUIN.

GOLDSMITH en MOLEMANS.

GOLDSMITH (*omziend en Ellis bespeurend, die de kamer binnentreedt.*)

Ellis, there? (*levendig*) . . . I am in a row with the Dutch, and want you to assist me!

ELLIS (*zich in zijn mantel drapeerend en de hand plechtig opheffend.*)

Then, of course, I am with you, England for ever!

MOLEMANS (*de hand opheffend.*)

Leve Nederland!

OVERDUIN (*insgelijks de hand opheffend.*)

Oranje boven!

GOLDSMITH (*haastig naar den achtergrond tredend, waar hij een degen uit het wapenrek neemt, dien hij in theatrale houding op zijn schouder plaatst.*)

Behold, I have a weapon,
No better did itself sustain
Upon a soldier's thigh!

OVERDUIN (*in uitgestrekte voorovergebogen houding op GOLDSMITH wijzend.*)

Dat heb je gestolen uit den OHELLO!

GOLDSMITH (*op meewarigen toon, terwijl hij den degen zakken laat.*)

Ellis, we are beaten Hollander Engelschman heeft doodgeschoten (*laat den degen vallen en legt de hand als een zwaar gewonde op het hart, terwijl hij zich achteroverbuigt. Tableau.*)

MOLEMANS (*met nadruk.*)

Ik stel voor de zaak af te drinken!

ELLIS (*op bestisten toon.*)

I will join you!

GOLDSMITH (*luchthartig opspringend.*)

And I too!

OVERDUIN.

Dat beschikt maar over mijn huis en goed, alsof het geen geld kost. Ga je gang maar, jongens, doet of je thuis

bent, ik zal je helpen! (*verwijdert zich snel door de zijdeur, van waar hij onmiddellijk terugkomt met een flesch wijn en vier glazen, die hij op tafel plaatst en vult. De anderen hebben inmiddels rond de tafel plaats genomen, in een schijnbaar druk gesprek gewikkeld. Nadat Overduin zich bij hen heeft aangesloten, rijzen zij op en heffen zij de glazen omhoog*).

VIJFDE TOONEEL.

KOOR.

Io vivat, Io vivat
 Nostrorum sanitas!
 Hoc est amoris poculum,
 Doloris est antidotum,
 Io vivat, Io vivat
 Nostrorum sanitas!

GOLDSMITH (*nadat allen weder gezeten zijn*).

Ik niet gestemd ben van daag tot zingen, have lost my money, all's gone!

ELLIS (*eenigszins wrevelig*).

Zijn gewoon gebrek.

OVERDUIN.

Niemand begrijpt, hoe hij op het oogenblik aan den kost komt, want zijn oom, die tot heden alles voor hem betaalde, heeft hem sinds eenigen tijd geen geld meer gestuurd.

GOLDSMITH.

Ik weet that heel wel, ik les geef in de engelsche taal en mij friends are there (*op Ellis wijzend*) te helpen mij, if necessary.

MOLEMANS.

Een aardig student, die zijn gezelschap waard is, komt zeker gemakkelijker aan den kost dan iemand anders, want bij den een ontbijt hij, bij een ander eet hij, een derde heeft zijn kamer tot „logies voor den reizenden man” ingericht, maar op den duur gaat dat toch niet.

ELLIS.

Hij ook veel dobbelt.

OVERDUIN.

Die kwade gewoonte van spelen moeten we hem zien af te leeren, want anders gaat de kerel nog op de sjees.

GOLDSMITH (*op sarkastischen toon*).

Spelen geen kwade gewoonte, goede gewoonte, — fair chance of winning — als je hebt geen geld in den zak. (*lachend*).

MOLEMANS.

Heb jij er dan soms een kunstje op, om altijd te winnen?

GOLDSMITH (*driftig oprijzend en de vuisten ballend*).

You must fight me, Sir! (*zet zich weder*).

ELLIS.

Goldsmith te knap is om domme dingen te doen; Leiden no healthy place for him, — de lucht niet gezond voor

een persoon van zijn gestel, de patient noodig heeft frische lucht.

MOLEMANS.

Een verandering van omgeving zou misschien voor hem niet kwaad zijn, hoewel het weinig geven zal, zoo lang de vent zelf niet verandert.

OVERDUIN.

Dat is ook geen compliment voor zijn tegenwoordige vrienden!

MOLEMANS.

De goede uitzonderingen niet te na gesproken, waartoe natuurlijk in de eerste plaats (*den kring rondwijzend*) wij behooren.

GOLDSMITH.

Ik wel wil verlaten Leiden, ik veel houd van reizen, but you want (*duim en vinger wrijvend*) money for that!

ELLIS (*vertrouwelijk.*)

Hoor eens Goldsmith, ik jou nog eens helpen wil. Tien guineas ik van huis gekregen heb dezen morgen, vijf daarvan ik wil geven aan you (*hem de goudstukjes overhandigend*), maar je moet beloven mij to leave Leiden, as soon as possible.

GOLDSMITH (*het geld aanvaardend en Ellis gelijktijdig hartelijk de hand drukkend.*)

Yes, I will; very much obliged for your generosity, Ellis remains always my best friend.

OVERDUIN.

Een voornaam persoon, als hij, mag natuurlijk niet met stillen trom uit Leiden aftrekken; we moeten hem behoorlijk een prachtig uitgeleide geven!

MOLEMANS.

Ik stel voor met het mooie weêr een rijtoer naar Noordwijk te maken.

GOLDSMITH.

No driving, let us walk!

OVERDUIN.

Jij hebt als gast niets te bevelen, maar eenvoudig af te wachten. Ik moet me even verkleeden, excuseer dus voor een oogenblik mijn afwezigheid, ik kom dadelijk terug (*verdwijnt door de zijdeur*).

ZESDE TOONEEL.

MOLEMANS, GOLDSMITH, ELLIS.

MOLEMANS (*tot Goldsmith.*)

Waar ben je vroeger student geweest?

GOLDSMITH.

Op het Trinity-college in Dublin, waar ik gedaan heb mijn examen als bachelor of Arts.

MOLEMANS.

Dan bezit je toch al een akademischen graad?

GOLDSMITH.

Yes, of course. Toen mijn oom, — who is a clergyman himself, — mij dominé heeft willen maken, but it was nothing for me.

ELLIS.

Maar de bishop hem de deur heeft uitgezet, omdat hij heeft gemaakt zijn opwachting bij den prelaat met een roode pantalon. (*lachend*).

MOLEMANS.

Wie laat zich nu ook met een roode pantalon tot priester inzegenen, dat is een goed costume voor een lakei of een soldaat!

GOLDSMITH (*eenigszins wrevelig.*)

It is not fair to remember that Ellis! De bishop is geweest een gek, (*met de hand driftig op tafel slaand*) roode broek heel mooi staat, heel gekleed, scarlet colour, very nice colour. I like it very much, ik (*op zich zelf wijzend*) you know, I.

ELLIS.

Hij is ook geweest student in de rechten.

GOLDSMITH.

But only for a very short time! Ik naar den „Temple” gaan zou, (*tot Molemans*) you know the Temple at London, — maar in Dublin; ik mijn geld verspeeld heb aan een gemeenen vent, die mij heeft afgezet.

MOLEMANS.

Die vervloekte gewoonte van het spelen zal den vent nog ongelukkig maken. De Tempel van Pallas zal voor hem wel

altijd een gesloten heiligdom blijven, zoo lang hij met zijn roode broek als clown in de kermistent van Momus dienst doet.

ELLIS.

Pallas is de naam van zijn geboorteplaats, (*tot Molemans*) probably you did not know that?

MOLEMANS.

O, is hij in het dorp Pallas in Ierland geboren, dan is de zaak gezond, want dan is hij reeds, bij zijn geboorte, bij de godin der wijsheid als moeder de vrouw thuis geweest. Pallas en Paillas verschillen trouwens maar één letter.

GOLDSMITH.

Toen mijn familie besloten heeft te maken mij student in de medicijnen.

ELLIS.

Hij is geweest twee winters te Edinburgh als medical student.

MOLEMANS.

Dat noemen wij op zijn Hollandsch de twaalf ambachten en dertien ongelukken! Hij heeft overal vrij wel zijn rolletje uitgespeeld en nu komt dat buitenmodel-mensch (*Goldsmith vertrouwelijk op den schouder kloppend*) hier, om in Leiden den boel op te scheppen.

GOLDSMITH (*Molemans met wantrouwen aanzierend.*)

You mean to say?

MOLEMANS.

Dat je al wonderlijk door de wereld hebt rondgezworven en veel avonturen beleefd hebt!

GOLDSMITH.

Yes, ik heb gezien veel dingen in de wereld, both the good and the bad side of it.

 ZEVENDE TOONEEL.

MOLEMANS, ELLIS, GOLDSMITH, OVERDUIN.

OVERDUIN (*binnentredend.*)

Nu ben ik tot je orders! Maar wat denken jullie, deed ik niet verstandiger voor mijn examen te blijven werken?

MOLEMANS (*oprijzend.*)

En het plan is het eerst van jou uitgegaan?

ELLIS (*eveneens oprijzend.*)

Yes, that is true, you are in the right!

OVERDUIN (*de schouders ophalend.*)

Dan zal ik me, in hemelsnaam, maar weër opofferen; voor je vrienden moet je wat over hebben!

(*In druk gesprek en vroolijke stemming af.*)

 EINDE VAN HET EERSTE TAFEREEL.

TWEEDE TAFEREEL.

EERSTE TOONEEL.

Een herberg, links van den toeschouwer, waarvan alleen de deur en één venster zichtbaar zijn. Aan den ingang een kleine tafel met twee omgekeerde stoelen. Meer achterwaarts, in schuin-sche richting, een voederbak voor paarden. Rechts van den toeschouwer een groote boom, waaronder een ruwe tafel en tuinbank, benevens twee stoelen. Op den achtergrond een duin-achtig landschap.

KOBUS (*met afgemeten stappen uit de herberg tredend
en in de lucht starend.*)

Een mooie dag weêr vandoag, een heele mooie dag weêr! De lucht stoat me best an en de wind stoat ook in den goejen hoek. Hij zal het nou eindelijk eens gaan doen. 't Is anders lang schroal eweest en schroale wind geeft schroale verdiensten, vooral voor een buitenman, die het voornamelijk van het binnenvolk hebben mot. 't Zou me niks verwonderen, als er vandoag volk uit de stad kwam. (*Hij haalt de snuifdoos uit den zak en neemt een snuifje*). Elsje! (*na een oogenblik wachtens*). Woar zit toch die duvelsche meid! . . . Elsje!

TWEEDE TOONEEL.

KOBUS. ELSJE.

ELSJE (*verschijnt in de deur.*)

Heb je geropen, boas?

KOBUS.

Je most doar (*naar de tuinbank en tafel onder den boom wijzend, die inmiddels door Elsje vluchtig met haar boezelaar wordt afgeveegd*) de tafel en stoelen wat afnemen, want je zult het zien gebeuren, mensch, wat ik je zeg, of Kobus is geen Kobus meer, dat er vandoag studenten komen. Roar volkje, die studenten! Altemoal, grootelui's kinderen. Dat teert moar van den hoogen boom en leeft enkel voor de pret. De woarde van het geld kennen ze niet; 't is oardig om te zien, zoo wonderlijk als ze doarmee omspringen. Vooral onder die vreemde snuiters, zooals er tegenwoordig heel wat in Leiden op studie leggen, heb je al heele rare klanten. Gelukkig dat er in den laatsten tijd weer een „rulletje” in de blombolletjes is gekomen, anders was het voor een buitenman, die zooveel voor de heeren in de stad mot opbrengen, niet meer te doen.

ELSJE.

Ik heb me nooit kunnen begrijpen hoe de menschen voor die malligheden zooveel geld konden uitgeven.

KOBUS.

Noem je me kostelijke bollen malligheden, meid! Weet je wel, mensch, dat er een tijd bestoan heeft, toen zoo'n onneuzel bolletje met duuzenden van guldens betaald werd?

ELSJE.

Joa, moar dat is al meer dan honderd jaar leden, toen de menschen niet wisten wat ze deden, moar nou benne ze wiezer worden.

KOBUS.

Nou, doar zou ik moar niet te hard op snoeven. Vroeger zochten ze het in de tulpen, moar nou mot alles hyacint zijn, hoewel beste tulpen ook nog grif van de hand goan.

ELSJE.

Je zou hoast motten denken dat de menschen nooit verstandig zullen worden?

KOBUS.

Van verstandig gesproken, zeg me eens rondweg, of Kobus er dom uitziet? (*zich rechtop voor Elsje plaatsend.*)

ELSJE.

Wie zegt dat dan, boas?

KOBUS.

Loatst hebben me eenige studenten voor domme boer uitgescholden, moar wreken zal ik me (*den vuist ballend*), wacht moar. Ik zal te morgen of avond die woanwijze heertjes uit de stad, als ze me weer beleedigen, eens leeren dat een domme boer meer verstand heeft dan de geheele geleerde akademie met alle studenten bij elkoar!

ELSJE.

De studenten zeggen wel eens meer iets, dat ze niet meenen; je mot dat zoo hoog niet opnemen, boas!

KOBUS.

Ik vrag je nog eens Elsje, of ik er dom uitzie of niet?

ELSJE (*hem het haar uit de oogen strijkend en den hoed recht op zijn hoofd plaatsend*).

Iedereen, die je nou ziet, zal je niet meer de domme, maar wel de slimme Kobus noemen! (*Men hoort achter de schermen het gerol van een rijtuig*.)

KOBUS.

Hoor je nou wel, meid, krek zoo als ik het zeik heb, most het ook komen. (*ter zijde*) Neen, Kobus is zoo dom niet als hij er wel uiziet; (*luid*) ik ga er eens gauw kijken wat soort volk het is. (*beiden af*).

DERDE TOONEEL.

OVERDUIN, MOLEMANS, GOLDSMITH, ELLIS.

OVERDUIN.

Zoo'n rit door de koele morgenlucht doet een mensch bepaald goed en frischt je weër geheel op.

MOLEMANS.

Voor al voor iemand, zoo als jij, die voor zijn examen zit te werken en dus veel boekenstof bij zich draagt.

GOLDSMITH (*zich in zijn mantel drapeerend tot Ellis*.)

What 's the name of this place?

ELLIS.

The Dutch call it Noordwijk-binnen, half a mile farther is Noordwijk-buiten, another village of the same name.

VIERDE TOONEEL.

EEN BEDELAAR. DE VORIGEN.

BEDELAAR (*in deemoedige houding met den hoed in de hand*).

Een cintje, as je blijft, mehairtjes, voor een arm mins!

OVERDUIN.

Snij uit vervelende vent!

MOLEMANS (*tot Overduin.*)

Het roode seinlicht aan zen neus bewijst dat er onraad aan boord is.

BEDELAAR.

Een enkel cintje, om voor mijn vrouw en vijf wurmen die in een week niets gegeten hebben, wat brood te koopen.

GOLDSMITH (*die reeds eenigen tijd in zijn zak gegrabbeld heeft, hem een goudstuk toewerpend*).Now, je mag koopen wat brood met een beetje boter and a little cheese to it, Dutch cheese, very good, indeed! (*luid en gul lachend*).

BEDELAAR.

God zegen je mehair, je leven lang! (*ter zijde met gedempte stem*). Een gouden cint, ik wist wel dat ze bestonden, maar gezien had ik ze nog niet (*verplaatst zich snel met enkele breede stappen naar den achtergrond, waar hij het goudstuk op de kleine tafel laat vallen en weër opvangt.*) Hij is echt! Aan z'n onverstaanbare borrelpraat kan je wel hooren dat ie smoordronken was. Gauw ingepakt, hij mocht zich eens vergist hebben! (*haas-*

tig af. In dien tusschentijd hebben de anderen met groote verbazing elkander en Goldsmith aangestaard).

OVERDUIN (*nadat allen van de verbazing bekomen zijn.*)

Daar gaat je goede geldje, Ellis!

MOLEMANS.

Nu begrijp ik het, waarom de vent altijd geld te kort komt.

ELLIS.

Goldsmith krijgt geen shilling meer van mij, never again!

GOLDSMITH (*rustig doch waardig.*)

I always paid you regularly.

ELLIS.

Yes, you did.

MOLEMANS (*tot Ellis.*)

Anders hadt je natuurlijk reeds lang daarmee opgehouden?

ELLIS (*toestemmend knikkend.*)

Natuurlijk.

OVERDUIN.

Een geboren lord als hij is, had een vermogend man moeten zijn, ziedaar zijn ongeluk.

GOLDSMITH (*op natuurlijke toon.*)

He 's a poor devil! Ik had geen ander geld bij mij and so ik heb gegeven hem een guinea, only one (*sarcastisch den vinger opheffend*) you see!

OVERDUIN.

Die kerel zou zich de kleëren van het lijf weggeven.

ELLIS.

Yes, he did already something like that. In Dublin hij heeft gegeven aan een arme vrouw de dekens van zijn eigen bed. — Maar laat ons zitten daar onder that boom. (*Allen nemen op de tuinbank en stoelen plaats.*)

VIERDE TOONEEL.

KOBUS. DE VORIGEN.

KOBUS (*zich tot Overduin wendend.*)

Zijn er ook heeren, die van mooie blombolletjes gediend blijven, tulpen, renonkels, hyacinten, ik heb er anders bovenste beste, hoor!

OVERDUIN (*koel met het hoofd schuddend.*)

Niet noodig, ik houd me met die voddën niet op.

KOBUS (*tot Molemans.*)

Mijnheer soms?

MOLEMANS.

Ben je mal kerel, ik heb wel wat anders te doen dan bolletjes in potjes te zetten en iederen dag naar de gezondheid der freules te gaan informeerën.

KOBUS (*ter zijde.*)

Nou zal ik moar eens den Engelschman oanklampen (*luid*). Is mehair ook een liefhebber van blombolletjes?

OVERDUIN (*tot Ellis en Goldsmith.*)

Laat je toch door dien vent niet in het ootje nemen, want jullie hebben immers evenmin verstand van die dingen als wij.

KOBUS.

Die uitdrukking „in het ootje nemen” is van den ouden tulpenhandel afkomstig, zooals meheer wel weten zal, toen het inleggeld in een kringetje op de lei werd gezet. Toen werden de bollen op krediet verkocht, weet u, maar nou gaat alles uit het handje in het handje, ipsibus contantibus (*ter zijde.*) Ja, Kobus kan ook wel latijn spreken als hij wil, (*tot Ellis en Goldsmith.*) Die bolletjes kan je alleen maar in Holland krijgen, meheertjes.

MOLEMANS.

Dat is al vast niet waar. De oosterlingen hadden ze veel vroeger en bij de ouden waren ze reeds lang bekend, want Ovidius handelt al druk in narcissen, anemonen en hyacinten.

KOBUS.

Bij onze oudjes waren ze natuurlijk wel bekend, maar zoo'n onneuzele waarheid behoeft meheer niet te vertellen want dat wist ik al lang. Van den bloemist, die meheer noemt, heb ik nooit ehoord.

OVERDUIN.

Kobus zal zijn Hollandschen vertaler Vondel misschien beter kennen, is het niet, baas?

KOBUS.

Die is hier ook, volgens menschenheugenis niet in den omtrek bekend weest! Wacht, ik zal Elsje eens vragen, of die misschien ook iets meer van hem aan de heeren weet te zeggen?

OVERDUIN.

Dat is niet noodig, ik zal je wel iets van hem vertellen:

terwijl Apol dus kermde en schreide,
 Begonnen druppels van dat bloet, hetwelk de weide
 Besprenkelde, geen bloet te schijnen, maar een bloem
 Rees schooner uit den gront der aarde, die den roem
 Van Tyrus purper dooft, doch liefelijk van geuren,
 Schijnt, als een leliekroon, het hoofd omhoog te heuren,
 En treekt alleen den vorm der witte lelie aen
 Maar, wat de verf belangt, zij pronkt met purpren blaen.

Kan je ook zoo dichten baas?

KOBUS.

't Is zonde, meheer, ik ben al blij dat ik tegenover zulke geleerde heeren me verstoanbaar kan uitdrukken.

ELLIS (*tot Molemans naar Overduin wijzend.*)

Hij een piet is.

MOLEMANS.

Dat is waarschijnlijk het eenige wat hij van Vondel kent en dat hij opzettelijk heeft van buiten geleerd, om, bij een geschikte gelegenheid, als een sisser te kunnen afsteken.

OVERDUIN (*de schouders ophalend.*)

Dat is wel mogelijk, want Vondel wordt helaas meer geprezen dan gelezen.

GOLDSMITH (*die inmiddels het gesprek gevolgd heeft, tot Ellis.*)

What does that man sell?

ELLIS.

Tulip-roots, the Dutch call them „bollen”.

GOLDSMITH.

Those are just the things, I want now. My uncle Con-
tarine has always been so kind and generous to me, I'll
send him some. What do you say to it, Ellis?

ELLIS.

You had better keep your money for yourself. I don't be-
lieve your uncle will care much about these poor things.

GOLDSMITH (*tot Kobus.*)

Baas, je mooiste, je beste, je first-rate bollen.

OVERDUIN (*tot Molemans.*)

Zie dien dwazen vent nu weêr eens zijn geld aan die
nesten verdoen.

MOLEMANS (*tot Overduin.*)

Die patient moet als ongeneeslijk worden beschouwd,
ik geef hem op. Wat hij zich eens in het oog heeft
gezet, doet hij.

GOLDSMITH (*tot Molemans.*)

But I like it, I (*op zich zelf wijzend*) you understand
me, I, not you!

KOBUS.

Dan zullen we moar eens met de tulpen beginnen en
wel met een van de bovenste plank. Hier heb je nou (*den
bloembol in de uitgestrekte hand houdend*) de wereldbe-
roemde semper augustus, waarvan meheer wel eens

zal ehoord hebben, waarvan in vroeger tijd één voor dertienduuzend gulden is verkocht.

OVERDUIN.

Het schijnt met de menschen als met de bollen te gaan, eens burgemeester, altijd burgemeester. Waarschijnlijk zal Kobus hem nu wel iets goedkooper willen afstaan.

ELLIS (*glimlachend.*)

Semper idem, would do better, I suppose!

MOLEMANS.

Als je bij de bloemen den naam hebt van vroeg opstaan, dan schijn je dien te houden.

KOBUS (*met onderdrukten wrevel.*)

Vroeg opstaan doen we buiten meer dan de heerschappen in de stad, maar voor mijn bollen sta ik anders in, hoor, want denken de heeren niet dat een fatsoenlijk burgermensch ook zijn rippetatie te verliezen heeft.

GOLDSMITH (*tot Ellis.*)

What does he say?

ELLIS.

He gives guarantees, for how many years he does not say, (*spottend*) perhaps for ever!

GOLDSMITH.

Guaranteed roots, perfectly safe now. (*Tot Kobus*) Hoe veel cost that bol, baas?

OVERDUIN (*op spottenden toon.*)

Een mooie waarborg, als de bollen in Engeland zitten!

KOBUS.

Drie gulden het stuk, meheer.

GOLDSMITH (*tot Kobus.*)

Geef mij vier. Ik wil zien anderen. (*Kobus overhandigt hem de bollen, die Goldsmith terstond bij zich steekt.*)

KOBUS.

Daar heb je nou de bolleboos onder de bollen, zijn naam is wat lastig te onthouden, maar ie staat op het pampiertje. (*Tot Goldsmith*) Meheer kan het toch wel lezen, want 't is latijn, hoor, maar 't is waar ook, meheer is student. Neem me niet kwalijk (*zijn pet ligkend*) meheer!

OVERDUIN.

Maar kan jij dan niet lezen, baas?

KOBUS.

Als ik zoo geletterd was!

OVERDUIN (*tot Molemans.*)

Hoe vind je hem. Als je kan lezen, ben je, volgens hem, in de letteren gepromoveerd.

MOLEMANS.

De letters moet je kennen, om te lezen, dat is zeker, dus in zooverre heeft de baas weêr gelijk.

GOLDSMITH (*die inmiddels het strookje papier op den bol gelezen heeft, tot Ellis.*)

Ultra non posse! I dislike the ultra's, it won't suit me. (*Tot Kobus*) Hier, baas! (*geeft hem den bol terug.*)

KOBUS.

't Is zonde, meheer, zoo'n kostelijke bol werd vroeger bij 't gewicht verkocht.

OVERDUIN.

Zoo als de diamant bij 't karaat.

KOBUS.

Justement, meheer, met dit verschil, weet u, dat ze bij den tulpenhandel van „azen” spraken.

GOLDSMITH (*tot Ellis.*)

I know only the „azen” at cards.

MOLEMANS.

Daar komt weer de speler voor den dag!

GOLDSMITH (*driftig.*)

Yes, I am a gambler. I know that very well, but I pay my debts.

ELLIS.

Goldsmith heeft gelijk, de tulpenhandel in Holland is niet meer geweest dan een spel.

KOBUS.

Wil meheer ook „rood en geel van Leiden” zien, of de „spinnepkop” of „verbeterde spinnepkop”, maar meheer zal misschien meer een liefhebber van hyacinten zijn (*vertoont een bol*). Hier heb je een prachtexemplaar van de hyacinthus pluviosus!

OVERDUIN.

Dat latijn van die kerels is soms om te gieren.

MOLEMANS.

Die bol moet zeker veel water hebben!

KOBUS.

Wel neen, hoe komt meheer daaraan. Geen druppelke meer als de anderen; dan zou je glad verkeerd doen, hoor! 't Gaat al met de bloemen als met de menschen, zoo als de heeren straks heel wel zeid hebben: een dorstige kan je lesschen, maar een drenkeling is moeilijk te redden!

OVERDUIN.

Van dorstigen gesproken, zouden we ook niet eens onze kelen besproeien?

MOLEMANS.

Liefst met wat vastigheden voor de maag daarbij.

KOBUS.

Willen de heeren wat gebruiken, kom, dat is goed, dat zullen we eens hebben. Elsje!

ELLIS.

Je wilt zeggen, hyacinthus plumosis, is 't niet baas?

KOBUS.

Meheer schijnt het goed te weten, de gepluymeseerde hyacint zouden we op z'n Hollandsch zeggen. (*Elsje verschijnt in de deur*). Breng een flesch wijn voor de heeren met wat glazen en brood en boter daarbij.

ELSJE.

Waar willen de heeren gedekt hebben? Buiten zeker, onder den boom? (*verdwijnt, nadat er toestemmend geknikt is, om gedurende den loop der volgende samenspraak het opgedragen werk te verrichten.*)

GOLDSMITH (tot Kobus.)

What kost that hyacint, baas?

KOBUS.

Zes gulden het stuk meheer, moar ik heb er ook die goedkoopster zijn.

GOLDSMITH.

Ik moet zien je beste bollen, iets heels bijzonders.

KOBUS (den bol aan Goldsmith overhandigend, ter zijde.)

Ik wist wel dat er grootheid in hem zat! (Achter de schermen doet zich eensklaps een schel fluitgetril hooren. Een zonnestraal verlicht de plek waar Goldsmith gezeten is).

GOLDSMITH (het hoofd nieuwsgierig ophoofend en aandachtig met opgeheven hand luisterend.)

Hear, (fluittriller) listen (zacht uitstervende triller, die eensklaps in een schellen toon overgaat) a sweet wild bird is singing in the top of the tree! (blijft in gepeins verzonken. Inmiddels ziet Ellis Goldsmith met verwondering aan, terwijl Overduin en Molemans elkander vertrouwelijk aanstooten en naar hem wijzen. Groep).

OVERDUIN (met gedempte stem tot Molemans.)

Hij zelf is die zingende trekvogel in het vreemde land.

MOLEMANS (iets luider.)

De taal, die hij spreekt, is die der menigte niet.

ELLIS.

Hij niet te minder is voor dat, you see!

KOBUS (*ter zijde.*)

Wat doet hij nou weer roar! Ik geloof warempel dat het niet richtig (*op zijn hoofd wijzend*) met hem is. (*Het kunstlicht verdwijnt*).

GOLDSMITH (*als uit den droom ontwakend, luid tot Kobus.*)

Ik noodig heb twee van dit! (*naar den bol wijzend, waaraan door Kobus nog een tweede wordt toegevoegd*).

KOBUS.

Nou heb ik iets extra's, particuliers, bizonders voor het loast bewoord, de hyacinthus stellionatus, (*vertoont een bol, grooter dan de vorigen*).

OVERDUIN.

Je hoeft niet te vragen of dat stellatus wezen moet!

MOLEMANS.

Die conjectuur is nogal makkelijk te maken.

ELLIS.

The hyacinthus vulgaris sive communis, I suppose!

VOORDUIN.

Je bedoelt de gewone huis- of veldhyacint, dat geloof ik ook wel voor het naast.

GOLDSMITH (*tot Kobus.*)

How veel kost that bol, baas?

KOBUS.

Twaalf gulden, en dan heb je hem nog goedkoop!

GOLDSMITH (*in zijn zak tastend en hem drie
goudstukken toewerpend.*)

There, baas, that is voor you. Now alles is betaald!

KOBUS (*met wantrouwen het geld nemend.*)

Dat is niet het geld van het land, dat kunnen we hier
niet gebruiken, meheer.

GOLDSMITH.

No Dutch gold, but true gold. Als the „baas” maakt
objecties, ik teruggeef the „bollen”.

KOBUS.

Neen, meheer, eens verkocht, blijft verkocht; zooveel
verstand van de wet zal meheer ook wel hebben. (*Haastig
af; eer hij verdwijnt, nog eens schuw omziend.*)

VIJFDE TOONEEL.

OVERDUIN (*nadat allen dicht rondom de tafel zijn geschoven
en met het maal begonnen zijn, tot Goldsmith.*)

Hoeveel heb je nu nog over van het geld, dat Ellis je
gegeven heeft?

GOLDSMITH (*in zijn zak tastend.*)

Only two guineas, that 's all.

MOLEMANS.

Daarmee zal je niet ver kunnen reizen.

ELLIS (*tot Goldsmith.*)

Why do you do such stupid things, it is your own fault.

GOLDSMITH.

Let us be merry and have a song!

KOOR.

Edite, bibite, collegiales,
Post multa secula, pocula nulla!

OVERDUIN.

Uit dien tweeden regel heb ik nooit een verstaanbaren zin kunnen maken.

MOLEMANS.

Dat is toch dood-eenvoudig, je vertaalt maar letterlijk, dan kom je er van zelf: na vele eeuwen geen bekers of drinkgelagen, dat wil zeggen, hoe bij de toenemende beschaving ook de matigheid zoo onmatig zal toenemen, dat er later geen wijn meer zal gedronken worden.

OVERDUIN (*driftig zijn glas ledigend.*)

Dan zal ik vast zorgen dat ik daarbij niet te kort kom.

ELLIS (*bedaard een teugje nemend.*)

Onze tijd wel zal uithouden, —! don't be in a hurry.
Iteretur decoctum (*neemt nog een slokje.*)

OVERDUIN.

Daar hoor je al den toekomstigen dokter! Neen, dan weet ik een betere lezing: post multa pocula, secula nulla of, na vele bekers, geen eeuwen meer, dat wil zeggen: wanneer je veel gedronken hebt kom je in een roes, dat je van tijd noch eeuwigheid weet!

ELLIS.

All nonsense, it explains nothing! We have to read: post multa secula, pocula multa, after many centuries, many goblets, just the contrary of Mr's Overduin's conclusion; in vervolg van tijd, there will be a general epidemic of onmatigheid.

GOLDSMITH.

I propose the following: post multa pocula, pocula multa, that is: the more you drink, the more you like to drink (*drinkt daarbij zijn glas ledig, algemeen gelach*).

OVERDUIN.

Ik stel voor Goldsmith tot belooning een zoen aan Elsje te laten geven. (*Allen knikken toestemmend*). De hooge raad heeft dus in zijn wijsheid eenstemmig besloten dat het corpus delicti zal vertoond worden; (*dezelfde hoofdbeweging*). Elsje!

GOLDSMITH.

I should like it very much, but if she resists?

OVERDUIN.

Dan zullen wij de tweede schaking van Europa met haar vertoonen. Dan halen wij een koe uit Kobus zijn stal en voeren haar zoo in triomf naar Leiden.

MOLEMANS.

Misschien ontstaat er dan nog wel een tweede Trojaansche oorlog, wanneer de plattelanders haar van de stedelingen komen teruggeischen.

ELSJE (*die aan de tafel verschenen is.*)

Wat verlangen de heeren te hebben? (*Goldsmith heeft haar inmiddels om den middel gegrepen en een zoen gegeven. Zij verzet zich tegen de poging om haar een tweeden te geven.*) Wel foei, meheer, één zoen kan er nog door, maar twee zoenen zijn voor een fatsoenlijk mensch te veel! (*ter zijde*). De baas zegt dat de Engelschman rejaal is, ik zeg dat hij britaal is (*haastig af.*)

MOLEMANS.

Ik stel voor een kijkje op de duinen te nemen (*oprijzend*).

ELLIS.

Ik ga met you (*eveneens oprijzend.*)

OVERDUIN (*tot Goldsmith.*)

Laten wij hier nog een oogenblik blijven zitten; ik wou je wat vragen, (*na een toestemmend teeken, tot de anderen*) Gaan jullie vast vooruit, wij volgen dadelijk. (*Ellis en Molemans, gearmd, af.*)

ZESDE TOONEEL.

OVERDUIN (*zich inschenkend.*)

Hoor eens Goldsmith, ik moet je eens vertrouwelijk over een zaak spreken, want jij bent een slimme vogel, die op alles raad weet. Hoe moet je het aanleggen om door een examen te komen?

GOLDSMITH (*zijn voorbeeld volgend.*)

Dat is heel gemakkelijk, als jij weet goed je zaken.

OVERDUIN.

Zoover heb ik het alleen ook gebracht. Maar begrijp je dan niet dat de grootste kunst juist daarin bestaat, door je examen te komen, zonder je zaken te weten.

GOLDSMITH.

Dan je moet eerst leeren die.

OVERDUIN.

De flauwiteit is niet kwaad, zie je, in haar soort, zelfs heel goed, — altijd als flauwiteit begrijp je, — maar zoo bedoel ik het nu niet. Ik zal duidelijker zijn. Weet jij me geen middel aan de hand te doen om den vogel Albinus te verschalken, zie je, zoo wat een rad voor de oogen te draaien (*met den vinger een kring beschrijvend*).

GOLDSMITH (*drinkend*.)

Yes, I know something.

OVERDUIN (*haastig*.)

En dat is?

GOLDSMITH (*plechtig*.)

Maak je zelf van kant en geef je corpus aan the right honourable Albinus.

OVERDUIN (*zenuwachtig en gejaagd*.)

Zoo als Van der Werff, bedoel je! Het idee is niet slecht, zie je, een wanhopig student is tot alles in staat, (*met sombere, holle stem*) hoe akeliger, hoe liever, (*op meer bedaarden toon*) ik maak echter een klein ondergeschikt bezwaar, dat je misschien gemakkelijk zult kunnen oplossen (*op onnoozelen toon*). Als ik dood ben, is het examen immers doelloos geworden?

GOLDSMITH (*de glazen vullend.*)

Ik niet gedacht heb daaraan; jij hebt volkomen gelijk, (*met de hand over het voorhoofd strijkend*). I kwow something else, something better!

OVERDUIN (*ongeduldig.*)

Vooruit maar, ad rem!

GOLDSMITH (*ernstig.*)

Albinus heeft een dochter, or rather not zen daughter, — but never mind, — still his child, ik haar les geef in het Engelsch, weet je dat? A very nice girl, very nice indeed!

OVERDUIN.

Zoo, dat wist ik niet en wat lees je met haar? De sonnetten van Shakspeare of de Romeo en Juliette?

GOLDSMITH (*den vinger bestraffend opheffend.*)

O you schalk, ik begrijp jou!

OVERDUIN.

Maar wat heeft, in hemelsnaam, de dochter van Albinus met mijn examen te maken?

GOLDSMITH.

Albinus houdt veel van that meisje, and every attention paid to her is considered as an act of kindness towards him.

OVERDUIN.

Maar welke attentie zou ik haar dan kunnen bewijzen?

GOLDSMITH.

Zend haar een hyacinten-bol, zij is verzot daarop.

OVERDUIN.

Hoe weet je dat?

GOLDSMITH (*de glazen vullend.*)

The proof fis gemakkelijk. Wandel voorbij haar huis, waar de hyacinten voor de vensters staan.

OVERDUIN (*drinkend.*)

Met dat idée zou ik me beter vereenigen kunnen.

GOLDSMITH.

Ik wil geven jou de mooiste bol, ik gekocht heb vandaag (*geeft met zwier een der grootere bloembollen aan hem over*). Good luck with it! Als de bol bezorgd is, je moet je visite maken bij den professor. Je kan gemakkelijk dan brengen de converzatie op de hyacint, and then you will see, in a moment, all will be right.

OVERDUIN (*den bol met een grijnslach aanstarend.*)

Een beroerd idée, hè, dat je het van zoo'n knul van een knol hebben moet!

GOLDSMITH (*op onverschilligen toon.*)

Well I don't know.

OVERDUIN.

Nog een verzoek voor het laatst. Spreek er met niemand over, want anders zullen meer het doen en dan zouden Albinus' ruiten nog met bloembollen worden ingegooid.

ZEVENDE TOONEEL.

MOLEMANS (*gearmd met Ellis optredend.*)

Waar zijn jullie toch gebleven? Is het diepzinnig consult tusschen de beide geleerde doctoren afgeloopen? Hoe staat het met de zaak? Zal de patient behouden blijven of moet hij als hopeloos worden opgegeven? Het wordt intusschen tijd dat wij naar huis gaan.

OVERDUIN (*oprijzend en aan Goldsmith den arm reikend.*)

Dat is een verstandige raad, want ik moet voor mijn examen werken! (*in druk gesprek en met levendig gebaar af.*)

DERDE TAFEREEL.

EERSTE TOONEEL.

Een deftig gemeubileerd vertrek uit het midden der achttiende eeuw. Op den voorgrond, links van den toeschouwer, een theetafel met toebehooren, benevens een lamp. Op het midden eenige hyacintenglazen met bollen. In het midden van het vertrek een groote tafel met marmeren dekblad en op vergulden voet, waarop een pijpenstandaard, door een komfoor en kwispeldoor geflankeerd. Rondom de tafel eenige stoelen.

Professor Albinus is met een boek voor zich en een goudsche pijp in de hand aan de theetafel gezeten. Aan de overzijde zijn dochter, die zich met borduurwerk onledig houdt.

ALBINUS. ANNA.

ANNA.

Dat is sinds lang niet gebeurd papa, dat u beneden hebt thee gedronken.

ALBINUS.

Eigenlijk moest ik het nooit doen, kindlief, want het doet mij te veel tijd verliezen.

ANNA (*uit haar kopje drinkend.*)

Wanneer ik u niet kwam roepen of liever halen, zoudt u, geloof ik, het etensuur ook vergeten.

ALBINUS.

Ik kom nog altijd tijd te kort.

ANNA.

Ik kan niet begrijpen, hoe zoo'n geleerd man, als u zijt, altijd blijft voortstudeeren. Komt er dan aan die knapheid nooit een einde?

ALBINUS (*drinkt.*)

Het *nimum nocet*, kindlief, is op alles, behalve op de wetenschap, van toepassing. Niets is in mijne oogen gevaarlijker dan gebrekkige kennis en dagelijks ondervind ik hoeveel mij nog ontbreekt.

ANNA.

Altijd zie ik u in de beschouwing van die dorre doodsbenederen verdiept, zoodat uw studeerkamer er als een knekelhuis uitziet. Droger studie kan ik me bijna niet denken. Ik kan niet begrijpen, hoe u daarin genoeg kan vinden.

ALBINUS.

De dooden kunnen aan de levenden veel leeren. Sterven is gewin, ook voor de wetenschap.

ANNA (*op spottenden toon.*)

Maar op dien koop, papa, zou ik toch liever tot de leerlingen dan tot de leeraren behooren.

ALBINUS (*glimlachend.*)

Ik, voorloopig ook, kindlief, dat spreekt wel van zelf. Maar ik heb aan de dooden groote verplichting, die mij de onmisbare bouwstoffen voor mijne studiën opleveren,

zoodat het mij past altijd met grooten eerbied van hen te spreken. De mortuis nil nisi bene zal daarom altijd mijn leus blijven.

ANNA.

Hè, pa, hoe kan nu een geleerde bol, zooals u is, iets zoo eenvoudigs zeggen? Dat weten we immers allen wel, dat er, na onzen dood, niets dan beenen van ons overblijven.

ALBINUS (*luid lachend.*)

Heel goed, ik dank je voor je lesje! In de weinige oogenblikken, die ik gewoon ben met je door te brengen, moest de professor maar in zijn graf blijven en de vader alleen voor je zichtbaar zijn. Ik houd nu college bij mijn lieve Anna.

ANNA.

Ik hoop toch dat u begrijpen zal dat dit volstrekt mijn bedoeling niet is geweest, papa! Het zou mij meer passen van u lessen te ontvangen dan die aan u te willen geven. U heeft ten onrechte mijn domheid als wijsheid beschouwd.

ALBINUS (*drinkt.*)

Wat de wereld als domheid beschouwt kan somtijds de hoogste wijsheid zijn. Het gezond menschenverstand is dikwijls genoodzaakt zich het hoofd met den narrekap der zothed te dekken, om tegen de stokslagen der losgebroke gekken, die bij menigte in de maatschappij rondwalen, beveiligd te blijven. Maar in ieder geval kan ik met recht beweren, dat mijn wetenschap nuttig is voor de menschheid, hetgeen met andere studievakken

niet altijd in dezelfde mate het geval is. Hoeveel twist en tweedracht wordt niet door de theologische faculteit in het leven geroepen, waarvan ook onze geliefde hoogeschool ruimschoots haar deel heeft gehad.

ANNA (*drinkt.*)

En waarover hebben die twisten dan geloopt, papa?

ALBINUS.

Over allerlei zaken, te veel om op te noemen. Of de stellingen van Descartes waarheid behelsden of niet; of de faculteit der natuurkunde zich wel altijd aan de wijsbegeerte van Aristoteles hield, die voor die lui een soort van heidenschen kerkvader schijnt geweest te zijn. Vandaar een voortdurend geharrewar tusschen Remonstranten en contra-Remonstranten, tusschen Arminianen en Gomaristen. En (*met eenige warmte*) mijn hemel, waarom was het dan nog dikwijls te doen? Over de verklaring van een kwalijk begrepen of een verkeerd gelezen bijbeltekst, of soms nog wel over een enkel woord! Professoren werden toen om hun ware of vermeende godsdienstige gevoelens, van hun ambt ontzet of in hunne werkzaamheid geschorst. Dat is een treurige tijd geweest voor de Leidsche akademie. Men zou dit tijdvak de *historia morbi* der Leidsche hoogeschool kunnen noemen. Wanneer zullen de menschen toch eens gezonder beginnen te denken?

ANNA.

Maar dit is immers gelukkig al lang geleden, papa! Zouden we daarom niet verstandig doen deze dooden te laten rusten, die u waarschijnlijk niet zoo aan het hart zullen liggen, als de anderen.

ALBINUS (*drinkt*).

Requiescant in pace, zeg ik u dan ook van harte na, kindlief! Ik zal me daarom niet beijveren deze dooden in 't leven te behouden, zooals ik herhaaldelijk maar vruchteloos met de stervenden beproefd heb, die mijn hulp hadden ingeroepen. In die oogenblikken voelt men eerst hoe onmachtig onze arme wetenschap is en hoeveel er nog aan onze kennis ontbreekt.

ANNA.

Heeft u me laatst niet eens verteld, papa, dat u eigenlijk geen Nederlander is?

ALBINUS.

Dat is wel mogelijk, kindlief, want ik ben in Frankfort aan den Oder geboren, maar toch reeds op jeugdigen leeftijd met mijn vader naar Holland gereisd, waar ik een nuttigen werkkring vind en waar ik me gelukkig en tevreden gevoel, zoodat ik dit land als mijn tweede vaderland heb leeren liefhebben.

ANNA.

Herinner ik me goed, dat u voor een paar jaren een beroep naar Halle ontvangen heeft?

ALBINUS.

Volkomen juist, maar de Staten hebben toen onmiddellijk mijn inkomen verhoogd en mij, tot verligting van mijn werkzaamheden, mijn broeder als lector toegevoegd, zoodat ik me opnieuw aan de hoogeschool verbonden heb, waaraan ik me zoozeer verknocht gevoel. De tijden zijn voorbij, toen men aan professor Salmasius, bij een zijner

uitspanningsreizen, een vloot tot geleide medegaf. Maar dat was ook in de dagen van de opkomst onzer hoogeschool, toen de beroemde buitenlandsche geleerden door groote aanbiedingen en eerbewijzen hierheen moesten worden gelokt.

TWEEDE TOONEEL.

DIENSTBODE. DE VORIGEN.

DIENSTBODE (*een pakje aan Anna overhandigend.*)

Hier is een pakje voor u, juffrouw.

ANNA (*het pakje aanvaardend.*)

Is er ook gezegd van wien het komt?

DIENSTBODE.

Er is mij alleen gevraagd, of ik het u wou ter hand stellen.

ANNA.

't Is goed. (*dienstbode af.*)

DERDE TOONEEL.

ALBINUS. ANNA.

ANNA (*die het pakje op tafel plaatst.*)

Ik ben nieuwsgierig wat het pakje inhoudt, want ik verwacht niets, maar eerst zal ik papa nog eens inschenken.

ALBINUS (*tijdens Anna schenkt.*)

Misschien is het iets dat je in een winkel gekocht hebt.

ANNA.

Ik ben vandaag niet uitgeweest.

ALBINUS.

Dan heb je misschien iets bij een van je vriendinnetjes laten liggen.

ANNA.

Ik weet me niet te herinneren wat dat zou kunnen zijn (*heeft inmiddels het doosje geopend en den bol uit het vloeipapier losgewikkeld.*) Zie eens, papa, welke surprise mij gestuurd wordt, die van het volgende briefje vergezeld is: (*zij leest luid het briefje voor.*)

„Uit eerbied voor de buitengewone talenten van
„uwen vader en niet minder getroffen door uw eigen
„bekoorlijkheden biedt een student der Leidsche Hoo-
„geschool, wien de bescheidenheid voorloopig ver-
„biedt zijn naam te noemen, u nevensgaanden bloembol
„eener zeldzame hyacint (*hyacinthus stellatus*) als
„een gering blijk zijner hulde aan. Met de meeste
„hoogachting, uw dienstw. dien. X.” (*overhandigt*
„den bol met het briefje aan haar vader.)

ALBINUS (*een oogenblik den bol onderzoekend.*)

Maar dat is een gewone ui!

ANNA (*ontsteld.*)

Dat is dan een afschuwelijke hatelijkheid, papa! (*spij-
tig*) Die meisjes in een akademiestad moeten soms heel
wat uitstaan.

ALBINUS.

X is hier dus de onbekende grootheid of liever kleinheid, die moet worden gezocht en ook wel zal worden gevonden, met een weinig geduld en overleg, als hij zich niet vrijwillig komt aanmelden. Misschien kan hier ook een misverstand hebben plaats gehad. Kan het ook aan een verkeerd adres zijn bezorgd?

ANNA (*het adres op het doosje herlezend.*)

Aan het adres ontbreekt niets!

ALBINUS.

Misschien heldert de zaak zich spoediger op dan we verwachten. In ieder geval zou ik het maar niet te hoog opnemen.

ANNA.

Vindt u het niet erg beleedigend voor me, papa?

ALBINUS.

Wie zou er genoeg in hebben, om een jong meisje, die niemand iets in den weg legt, opzettelijk te grieven? Je moet niet dadelijk het ergste van je medemenschen denken. Als je nu maar verstandig genoeg bent daarover niet met je vriendinnetjes te spreken.

ANNA.

Als ik zoo dom was, papa, zou het immers dadelijk als een loopend vuurtje door de stad gaan en was mijn goede naam voor altijd weg.

ALBINUS.

Aan die overdrijving herken ik weër mijn Anna.

VIERDE TOONEEL.

DE DIENSTBODE (*in de deur.*) DE VORIGEN.

DIENSTBODE.

Mijnheer Overduin wenscht bij professor te worden toegelaten.

ALBINUS.

Verzoek mijnheer binnen te komen. (*dienstbode af.*) Is hij reeds meer hier geweest?

ANNA.

Ik herinner me niet hem vroeger ontmoet te hebben.

VIJFDE TOONEEL.

OVERDUIN, ALBINUS, ANNA.

ALBINUS (*tot Overduin, die voor den professor en zijn dochter een beleefde buiging heeft gemaakt.*)

Ga zitten, mijnheer Overduin, het is mij aangenaam uw kennis te maken.

OVERDUIN (*die inmiddels aan de theetafel heeft plaats genomen.*)

Excuseer, professor, die eer is aan mij. Vindt u niet dat het lang schraal weêr blijft?

ALBINUS.

U wenscht zeker met me over uw examen te spreken?

OVERDUIN.

Dat is juist het voorname doel van mijn bezoek, professor.

ALBINUS.

Dat dacht ik wel. Ja, ieder student moet zelf weten of hij zich voor het examen bekwaam acht. Een ander kan moeilijk daarin beslissen.

OVERDUIN.

Maar als u me het examen aanraadt, zou dit voor mij een groote geruststelling zijn, dit begrijpt u wel, professor.

ALBINUS.

Dat begrijp ik heel goed, maar ik kan die geruststellende verklaring onmogelijk geven, omdat me daarvoor alle gegevens ontbreken. Op mijn colleges heb ik je weinig gezien, maar daarom zeg ik nog niet dat je de noodige bekwaamheden mist. Dat zal dan op het examen moeten blijken.

OVERDUIN.

Dus zoudt u me bepaald ontraden het examen te doen.

ALBINUS.

Dat doe ik evenmin, maar in ieder geval zou ik u aanbevelen de zaak nog eens in ernstige overweging te nemen, eer u zich bij den dekaan der faculteit aanmeldt.

OVERDUIN (*tot Anna zich overbuigend.*)

Mejuffrouw schijnt veel van hyacinten te houden?

ANNA (*wantrouwend.*)

Waarom zou mijnheer dit zoo graag willen weten?

OVERDUIN.

Uit nieuwsgierigheid, als u wilt.

ANNA (*op onverschilligen toon.*)

Nu ja, ik houd veel van bloemen in het algemeen en dus ook van hyacinten, (*vinnig*) maar voor de heeren studenten schijnen die te duur te zijn.

ALBINUS (*op norschen toon.*)

Mijnheer vraagt naar den bekenden weg.

OVERDUIN (*ter zijde.*)

Nu krijg ik het met den professor aan den stok, dat zal zoo gemakkelijk niet vlotten, want die is het exami-neeren gewoon.

ALBINUS (*gewichtig.*)

Ubi rerum testimonia adsunt (*met zijn pijp naar de hyacinten verwijzend*) non opus est verbis. De impertinente vraag door u aan mijn dochter gericht, is met een pertinente bedoeling geschied. (*op beslisten toon.*) Erken maar dat de bloembol, die straks hier bezorgd werd, van u afkomstig is!

OVERDUIN (*stotterend en verlegen.*)

Als professor mij met alle geweld de bekentenis wil afdwingen, zal ik maar bekennen dat u het geraden heeft en dat die van mij afkomstig is. Ik hoop niet dat professor het me kwalijk zal nemen (*buigend.*)

ALBINUS (*schijnbaar vertoorn.*)

Die beleediging aan mijn dochter neem ik u ten hoogste kwalijk mijnheer (*met de hand driftig op de tafel slaand*).

OVERDUIN (*eenigszins ontsteld.*)

Ik begrijp niet dat u de zaak zoo hoog opneemt, professor. (*ter zijde.*) Ik druij als een baksteen.

ALBINUS.

Vertel me eens ronduit, is het een mislukte aardigheid geweest en dus op zijn zachtst genomen een onhandigheid, of is het een domheid?

OVERDUIN (*verwonderd.*)

Geen van beiden, professor, het is een galanterie aan uw dochter bewezen.

ALBINUS.

Dan schijnt uw kennis van de botanie nog niet heel groot te zijn, want je zult me toch toegeven, dat een banale ui geen gracieus cadeau voor een jong meisje is?

ANNA (*op vinnigen toon.*)

Ik wist wel dat de studenten een grap een ui noemen, maar ik dacht niet dat die heeren zulke letterknechten waren.

OVERDUIN (*verschrikt zijn stoel achteruitschuivend.*)

Een ui zegt u, professor; (*zenuwachtig*) als u het zegt zal het wel waar zijn, Roma locuta est! (*ter zijde.*) Er blijft mij geen andere uitkomst over, dan te bekennen dat ik dom ben geweest, de verschrikkelijkste bekentenis, die een student tegenover zijn professor kan afleggen. Ik sjees bij mijn examen. (*luid.*) Maar ik verzeker u, professor, dat ik hem van een vriend gekregen heb, die hem, in mijn bijzijn, voor grof geld gekocht heeft.

ALBINUS.

Dat is niet edelmoedig van je, om je achter een afwezigen vriend te verschuilen, die misschien zelf een

slachtoffer van zijn lichtgeloovigheid geworden is. Waar is dat ding dan gekocht?

OVERDUIN.

Bij baas Kobus te Noordwijk, professor. (*ter zijde*) Ik geloof dat het zaak is den aftocht te blazen. (*oprijzend en luid*) Professor, ik wensch u niet verder in uwe bezigheden te storen, zoodat u me vergunnen zal te vertrekken.

ALBINUS.

Quibus, zou een betere naam zijn voor dien verlopen bloemkweker, die, omdat hij in bollen en knollen schachert, zich verbeeldt een professor in de botanie te zijn, en bovendien nog als een bedrieger bekend staat. Als je weer in galanteriewaren handelt, laat je dan nimmer meer (*spottend*) een knol voor een citroen, of, wat hetzelfde is, een ui voor een bloembol in de hand stoppen. (*Overduin, na hoffelijke buiging, af*).

ZESDE TOONEEL.

ANNA. ALBINUS.

ANNA.

Ik zal dien mijnheer Overduin ook eens een duinaardappel thuis sturen.

ALBINUS.

Dat zou heel onverstandig van je zijn, Anna; vooral nu je weet, dat het niet zoo kwaad gemeend was en hij een domheid gedaan heeft.

ANNA.

Ik heb het ook maar voor de grap gezegd, papa, want op het laatst had ik zelf medelijden met hem.

ALBINUS.

Wat mij betreft, ik beschouw de zaak als minder grappig en als een stillen wenk, om mij voortaan persoonlijk wat meer met de studenten in verbinding te stellen. We zijn tegenover hen te veel de mannen der wetenschap, met den nimbus der geleerdheid om het hoofd, die gewoon zijn ex cathedra te doceeren en ex tripode te spreken. Dat moet langzamerhand anders worden. De colleges moesten eigenlijk worden afgeschafft en alles moest privattissimum zijn. Een student moet zich zelfstandig leeren ontwikkelen, ieder naar zijn eigen aard en aanleg, want onze gaven zijn verschillend. Daarbij moet de professor zijn vertrouwde raadsman zijn, die, als een behulpzaam vriend, hem den weg in zijn boeken leert vinden. Dan hadden de studenten het niet noodig hun toevlucht tot dergelijke kunstmiddelen te nemen.

ANNA.

Waarom wordt die betere regeling dan niet door u ingevoerd, papa?

ALBINUS.

Omdat dit niet alleen van mij afhangt en omdat het klassikaal onderwijs, wat het college toch eigenlijk is, bij de tegenwoordige inrichting onzer hoogeschole, voorloopig onmisbaar is.

ZEVENDE TOONEEL.

BEDIENDE. ALBINUS. ANNA.

BEDIENDE (*in de deur.*)

Mijnheer Goldsmith wensch den professor een bezoek te brengen.

ALBINUS.

Je hebt zeker gezegd, dat wij thuis waren?

BEDIENDE.

Om u te dienen, professor.

ALBINUS.

Laat mijnheer dan maar binnen. (*bediende af.*)

ACHTSTE TOONEEL.

GOLDSMITH. ALBINUS. ANNA.

GOLDSMITH (*die na hoffelijke buiging gaat zitten.*)

Ik wensch te zien professor Albinus en miss (*buiging*) Albinus, voor mijn vertrek van Leiden.

ALBINUS.

En wanneer is uw vertrek bepaald?

GOLDSMITH.

Ik vertrek morgen vroeg.

ALBINUS.

Hoe is Holland u bevallen?

GOLDSMITH.

Well, ik graag lijden mag de Hollanders, very industrious, very (*met overtuiging*) yes, they are.

ALBINUS.

En met welk doel werd ons land door u bezocht?

GOLDSMITH (*met vuur*).

Ik wilde zien de beroemde university van Leiden en hooren den grooten Albinus.

ANNA.

Is u niet trotsch, papa, dat u in Engeland zoo bekend is?

ALBINUS (*tot Anna*).

Maar Boerhaave was het nog meer, kindlief. Aan Boerhaave in Europa luidde het kort, maar veelbeteekenend adres zijner brieven.

ANNA.

Zou dit geen sprookje geweest zijn, papa?

ALBINUS.

Mogelijk wel, maar in ieder geval is het toch een bewijs van zijn groote populariteit (*tot Goldsmith*). Maar die hooggeroemde hollandsche vlijt zal toch geen nationaal monopolie zijn, zoodat die deugd ook wel in Engeland zal beoefend worden. Daarom spijt het me te meer dat we niet meer met elkander in aanraking zijn geweest, mijnheer Goldsmith, want mijn colleges zijn, geloof ik, door u niet zeer druk bezocht geworden.

GOLDSMITH.

Ik eigenlijk geen medical student ben, professor, ik studeer character van land en volk.

ALBINUS.

Dus is het u meer om algemeene menschenkennis en levenswijsheid te doen, mijnheer Goldsmith. Maar in die vakken, waarin te Leiden geen college wordt gegeven, kan u niet promoveeren met den eersten of tweeden graad.

GOLDSMITH (*met waardigheid.*)

Noch te Leiden, nor anywhere else, je moet leeren dat zelf, professor.

ALBINUS.

Als u dat maar begrijpt, mijnheer Goldsmith. Non scholae sed vitae discere is dus uw leus, als ik u goed begrepen heb. Dat is zeker wel het hoogste, maar het moeilijkste tevens. Er zal dan vooreerst nog veel moeten worden aan- en later weer veel moeten worden afgeleerd. Eerst moet er dus worden opgeteld en dan worden afgetrokken, als de som behoorlijk sluiten zal. Gij zult vele illusiën moeten prijsgeven, vele vooroordeelen uwer jeugd moeten overwinnen, vele harde levenservaringen opdoen. De spreuk op den tempel te Delft „ken u zelve” zal voortaan de uwe moeten worden. Gij zult vroeg of laat leeren inzien dat ieder mensch een mikrokosmos of verkort begrip der geheele menschheid vertegenwoordigt. Hier geldt het pars pro toto. Er zal dus (*met nadruk*) vivisectio moeten geschieden, mijnheer Goldsmith, in anima vili, een operatie die soms zeer

pijnlijk zijn kan, vooral als ge wat kleinzeerig zijt uitgevallen en gevoelige zenuwen hebt.

GOLDSMITH (*met waardigheid*).

Ik weet dat alles, maar ik wil beproeven.

ALBINUS.

Als het u gelukt, neem ik den hoed voor u af, anders vrees ik dat gij een wrevelig menschenhater zult worden, of wat nog erger is reeds bij uw leven een afgestorven lid der maatschappij zult zijn.

ANNA.

Maar een gestorven lid behoeft nog altijd geen verloren lid te zijn, papa!

ALBINUS.

Voorals niet, wanneer het op liquor wordt gezet, zooals ik gewoon ben te doen (*lachend*). Ik ben weer op het college bij Anna. (*tot Goldsmith*) Maar wat zijn uw verdere plannen voor de toekomst?

GOLDSMITH.

Ik denk te gaan van hier naar Parijs en van daar naar Padua.

ALBINUS.

Naar ik hoor, wordt ook de doctorale bul te Padua niet gemakkelijk verkregen. Zou het niet in het belang uwer studiën zijn u een tijdlang rustig aan dezelfde plaats te binden, ten minste als het uw bedoeling is een praktizeerend geneesheer te worden?

GOLDSMITH (*met vuur*).

Ik trachten wil een doctor van de ziel te worden om

in het menschelijk hart te lezen and see, who commands there, God or devil?

ALBINUS (*dood-bedaard.*)

Dan zal u eenvoudig vinden een mixtum compositum van goed en kwaad (*ter zijde*). Hij streeft naar het hoogere, terwijl het geringere nog niet in zijn bereik is. Hij wil de binnenzijde van den mensch leeren kennen en weet zich nog niet eens van diens uiterlijk samenstel behoorlijk rekenschap te geven (*luid*). Zou u werkelijk denken, mijnheer Goldsmith, dat het reizen en trekken zooveel tot verhooging onzer kennis bijdraagt?

GOLDSMITH.

Ik acht den reiziger, die land en volk studeert, om zijn kennis te verrijken, want hij is een wijsgeer, maar ik veracht den reiziger, die alleen adventures en nieuwigheden zoekt, want hij is een leeglooper. It all depends on how you do it, professor!

ALBINUS.

Ik hoor van mijn dochter, dat u ook dichten kan.

ANNA.

Yes, Mr. Goldsmith is a poet.

GOLDSMITH.

Niet zoo gemakkelijk te zijn een dichter, veel inspanning, veel kennis, veel vaardigheid noodig, I have still much to learn.

ALBINUS (*tot Anna.*)

Het is opmerkelijk dat mijnheer Goldsmith een liefhebberijzaak, zooals de verzenmakerij toch eigenlijk in mijn

oogen is, zoo ernstig opvat, terwijl hij met zijn eigen studievak zoo luchthartig omspringt.

ANNA.

Dat zal zeker meer met zijn aard en aanleg strooken. Laten wij er maar niet treurig om zijn, papa, want geschikte dokters zijn er meer, maar goede schrijvers zijn zeldzamer.

ALBINUS.

Wie behooren zoo al tot je vrienden?

GOLDSMITH.

Ellis is my best friend!

ALBINUS.

Met dezen vriend wensch ik je geluk, want Ellis is een knappe, degelijke jongen, die later ruimschoots het vertrouwen en de achting zijner medeburgers zal genieten. Wien ken je nog meer?

GOLDSMITH.

Ik ken ook een ander, wiens naam is Molemans.

ALBINUS.

Dat is ook een ijverig medicus, die zijn zaken grondig weet en er dan ook best zal komen.

GOLDSMITH.

En dan Mr. Overduin is ook a friend of mine.

ALBINUS.

Met dien ben ik minder ingenomen. Het is mogelijk dat hij nog terecht komt, maar dan zal hij toch veel moeten veranderen.

ANNA (*den ui toonend.*)

Mr. Goldsmith must know something about that onion?

GOLDSMITH.

My splendid hyacinth you call an onion?

ANNA.

Papa told me so and what he says is always true.

GOLDSMITH.

Then I must beg pardon for my rudeness. It was not my intention to insult you (*ter zijde en den vuist ballend*). Damn that Kobus, who has cheated me, I will knock him down!

ANNA.

I believe you, Mr. Goldsmith.

GOLDSMITH (*tot Albinus.*)

Please professor, wees niet boos op mijn vriend, hij niet schuldig is, maar ik ben. Ik heb bepraat hem dien ui (*zich haastig herstellend*), I intend to say that would-be hyacinth, te zenden aan uw daughter (*ter zijde, heimelijk den vuist ballend*) Damn that Kobus!

ALBINUS.

Ik heb de zaak terstond niet ernstig opgenomen, maar waarvoor heeft u het toch gedaan? Op één voorwaarde wil ik u vergeven, dat u de mislukte aardigheid, zoo mogelijk, door een betere herstelt.

GOLDSMITH (*oprijzend*).

Alleen voor de grap. En nu het compliment aan Miss Albinus. I'll try to do in Dutch (*na zich een oog-*

blik bedacht te hebben). De professoren zijn de bollen en hun daughters zijn de bloemen van die bollen, yes, they are.

ALBINUS (*eveneens oprijzend.*)

Mijnheer Goldsmith, ik hoop dat het u goed mag gaan en dat je voortaan de zaken wat ernstiger mag opnemen, want tot nog toe heeft u, geloof ik, nog niet veel meer dan kattekwaad en guitenstreken uitgevoerd. Het zou jammer zijn van je groote vermogens. Uw dienaar, mijnheer! (*beleefd buigend*).

GOLDSMITH (*met warmte.*)

No, professor, I am not of your opinion. Wijn die niet gegist heeft, nooit zal zijn helder, always muddy.

ALBINUS (*ter zijde.*)

Nu hij met den wijn begint, zal het maar zaak zijn voor goed te eindigen. (*luid*) Mijnheer Goldsmith, uw dienaar! (*nog eens beleefd buigend*).

ANNA (*oprijzend.*)

Now you are going to leave us Mr. Goldsmith, I must acknowledge your lessons have always been very instructive and interesting.

GOLDSMITH (*hoffelijk buigende tegen Anna en nog eens tegen Albinus.*)

Thanks for your kindness, too much honour, indeed!

ACHTSTE TOONEEL.

ALBINUS. ANNA.

ALBINUS.

Die engelsche student heeft bepaald indruk op mij gemaakt (*hartelijk lachend.*) Dat voorval met dien ui zal ik mijn leven lang niet vergeten. Laat ons trachten dezen beweeglijken vlinder voor een oogenblik met het pincet der gedachte vast te houden en met het lancet eener logische redeneering, door een anatomische analyse van zijn trillend hart, de diagnose der zielsziekte van dezen jeugdigen lijder te geraken. (*Hij haalt een brief uit zijn zak, dien hij vluchtig inziet en waarvan hij vervolgens de helft afscheurt en schrijft met een potlood, dat hij uit zijn vestjeszak haalt, het volgende.*) Mihi constat, hij is excentriek, vulgo abnormaal. Quaeritur; is hij nu meer of minder dan een ander? Het zuiver alcoholgehalte van gistenden wijn kan niet chemisch nauwkeurig bepaald worden. Ergo in dubiis abstinence. De tijd moet het leeren (*met nadruk.*) Non liquet! (*luid lachend.*) Ziedaar het gewone eindresultaat onzer redeneeringen over het innerlijk wezen van den mensch. Het eene vraagteken wordt door het andere vervangen. Er is een grens, waar de menschelijke wijsheid eindigt en een hoogere begint. Dit te willen erkennen, kan misschien als de hoogste menschelijke wijsheid gelden. Waar men het wezen der dingen niet kan doorgronden, werpt men zich op den vorm. Maar hier zou ik het met mijn collega's in de theologie aan den stok krijgen, of zouden soms ook de medici te veel bij de uiterlijke verschijnselen blijven stilstaan?

ANNA.

Mijnheer Goldsmith heeft zich ook tegenover mij altijd zeer gentlemanlike gedragen, papa! (*ter zijde*) Maar papa is zoozeer met zich zelven bezig, dat hij mij niet schijnt te hooren. Zou hij misschien weer over den toestand van een ernstige zieke nadenken?

ALBINUS (*afgetrokken.*)

Kom kind, 't wordt tijd dat ik weêr naar mijn studeerkamer ga, want ik heb van avond reeds te veel tijd verpraat (*Slaat het boek dicht, dat hij onder den arm neemt, terwijl hij, in gedachten verdiept, zich langzaam verwijdert.*) Aardig volkje, die studenten, dwazer heb je het in je leven niet gezien, dom en knap te gelijk. Wonderlijk, wonderlijk! 't Gaat helaas dikwijls op intellectueel als op materieel gebied. De grootste kapitalen liggen renteloos of worden doelloos verkwist, terwijl de middelmatigen rijke vruchten dragen voor het leven. (*af.*)

EINDE VAN HET DERDE TAFEREEL.

VIERDE TAFEREEL.

EERSTE TOONEEL.

Hetzelfde vertrek uit het eerste tafereel.

OVERDUIN (*in zijn slaaprok aan de schrijftafel.*)

De grap van dien uienboer heeft een leelijken bijmaak, die mij nog lang zal bijblijven. Je begrijpt dat Albinus, na die beleediging aan zijn dochter, me negeren zal (*met een zware stem*) en van je welste ook! De hyacinthus stellatus, die zoo prachtig beloofde op te gaan, is een verschietende ster geworden, of liever een dwaallicht, dat me in den modder gevoerd heeft. Als ik nu ooit door mijn examen zal komen, moet ik bepaald knapper worden dan Albinus. Ik mag geen enkel oogenblik verliezen. Werken dus maar, jongens, werken, totdat je er dood bij neervalt! (*plaatst de beide handen onder het hoofd, als in diepe studie verdiept. Er wordt zucht aan de deur geklopt.*) Binnen!

TWEEDE TOONEEL.

OVERDUIN. MOLEMANS.

MOLEMANS (*de hand reikend aan Overduin, die hem inmiddels is tegemoet getreden, terwijl beiden aan de tafel plaats nemen.*)

Zit je weer aan 't werk? Nu zou ik haast gaan gelooven, dat het je met je examen ernst begint te worden.

OVERDUIN.

Zeg eens Molemans, geloof jij ook niet dat Boerhaave knapper geweest is dan Albinus?

MOLEMANS.

Een gekke vraag, die je me daar doet en waarop ik voorloopig het antwoord moet schuldig blijven. Wij studenten laten ons te veel door onze sympathieën en antipathieën leiden, we zijn te veel geneigd aan onze indrukken en opwellingen toe te geven, om een billijk oordeel te kunnen uitspreken. We willen zoo degelijk en onafhankelijk zijn en toch wordt er misschien nergens zoo zeer op uiterlijkheden gelet als juist bij ons.

OVERDUIN.

Dat is een natuurlijk gevolg van onzen leeftijd, en waarom zouden we niet als ieder ander, onze eigene opvatting en meening mogen hebben?

MOLEMANS (*eenigzins warm.*)

Daartegen bestaat ook geen bezwaar, maar wel om over personen en zaken, die we niet of slechts gebrekkig kennen, een beslissend oordeel te willen uitspreken. We hebben over het algemeen nog te weinig geleerd, om het wezen van den schijn te onderscheiden en zijn daar-

door geneigd het een met het ander te verwarren. Wanneer iemand eenig werk van zijn toilet maakt, krijgt hij onmiddellijk den scheldnaam van een aristocraat, alsof dit niet meer een richting van den geest is. Ziet iemand bij ons een boek op tafel liggen van een studievak, dat hem vreemd is, dan ben je onmiddellijk een specialiteit in dat vak! We beoordeelen de bekwaamheden onzer studenten, volgens den gebrekkigen maatstaf der drie academische graden, alsof ieders kennis een quotient is, dat regelmatig, zonder eenige overblijvende fractie, door het heilig getal van drie kan gedeeld worden, en we deinzen zelfs niet daarvoor terug de kennis onzer professoren te wegen.

OVERDUIN.

Ik blijf volhouden (*met de hand op de tafel slaand*) dat Boerhaave knapper is dan Albinus!

MOLEMANS.

Sic volo, sic jubeo, stat pro ratione voluntas, ziedaar jou redeneering. Je kunt wel beweren dat de maan meer licht geeft dan de zon, maar daarom geloof ik het nog niet. Ik wil niet uit de hoogte beslissen, zie je, of Boerhaave niet een veelzijdiger genie is geweest dan Albinus, waartoe me trouwens de kennis ontbreekt, vat je, maar dit weet ik wel (*met klimmende warmte*) dat de man, die een der grootste anatomisten van zijn eeuw is, die tevens als een der grondleggers van de vergelijkende anatomie beschouwd wordt, die bij zijn leven door Boerhaave op een wijze geprezen werd, zoo als hij het nooit mij en nog veel minder jou zou gedaan hebben, genoeg kennis bezit, om ons iets van zijn overvloed te kunnen mededeelen.

OVERDUIN.

Brr, wat sla je weêr door, ik dacht niet dat je de zaak zoo hoog zoudt opnemen! Je vergeet dat je vroeger even oppervlakkig Goldsmith beoordeeld hebt, als ik nu Albinus doe.

MOLEMANS.

Je hebt zeker iets met Albinus gehad, dat je me die vraag doet, maar dan is het ook zeker je eigen schuld geweest.

OVERDUIN.

Ik zal je maar de zaak vertellen, eer je die misschien van anderen hooren mocht, hoewel ik van te voren weet dat je me daarom hartelijk zult uitlachen. Ik heb namelijk weêr een groote dwaasheid of onhandigheid gedaan, zoo als je het noemen wilt.

MOLEMANS.

Dat zou de eerste niet geweest zijn en zal ook waarschijnlijk niet de laatste zijn.

OVERDUIN.

Misschien herinner je nog dat ik van middag met Goldsmith ben achtergebleven, toen je met Ellis de duinen nebt beklommen?

MOLEMANS.

Zeker weet ik dat nog.

OVERDUIN.

Toen heeft die slimme Engelschman me weten te bepraten, om een van de hyacintenbollen, die hij gekocht had, aan de dochter van Albinus te sturen, om hem op die wijze gunstig jegens mij te stemmen bij mijn aanstaand examen.

MOLEMANS.

Dat je het op den raad van een ander hebt gedaan, maakt de zaak in mijn oogen nog erger.

OVERDUIN.

Maar het ergste komt nog. De slimme Goldsmith heeft zijn meester gevonden in den slimmeren Kobus, die hem tegen grof geld een ui voor een bloembol in de hand heeft gestopt. Ik denk er over om dien vent als bedrieger te laten vervolgen.

MOLEMANS (*luid lachend.*)

Dat is zeker al een heele slimme zet geweest, en den boer vervolgen, zoude een tweede, haast nog grooter domheid zijn dan de eerste, om de groote ruchtbaarheid, die de zaak dan zou krijgen. In ieder geval zou hij dan nog door Goldsmith en niet door jou moeten worden ter verantwoording geroepen en ik betwijfel of die daartoe zal overgaan, nu hij op het punt staat te vertrekken. Moge het een les voor je zijn, om je leven voortaan wat ernstiger op te vatten.

OVERDUIN.

Maar vin-je dan dat ik zoo luchthartig ben? Je vergeet bovendien dat velen zich eerst na hun akademietijd ontwikkelen.

MOLEMANS.

Als je daar nu al op rekest gebeurt het zeker niet, maar bovendien hebben is hebben en krijgen is de kunst.

OVERDUIN.

Je bent vandaag zwaar op de hand; ziedaar alles wat ik antwoorden wil.

MOLEMANS.

Zoo zou ik nog op honderd andere zaken kunnen wij-

zen. Zoo zal je me moeten toegeven dat een ernstig medicus geen skelet zoo potsierlijk zal uitdossen, als uw hooggeleerde dat doet. Daar heb je (*naar het wapenrek wijzend*) dat speelgoed boven de deur, dat zijn nut had in den tijd, toen de studenten met degen en pistool op straat rondwandelden en de duellen aan de orde van den dag waren, zoodat je het aan je eigen corpus verplicht was zelf met een scherpe lat uit te gaan. Nu de Staten aan dien wanordelijken janboel een einde hebben gemaakt, is het vrij schuldeloos speeltuig geworden, waarmeê je, wel is waar, niets dan tijd doodt, maar die juist beter kon besteed worden. Je kan beter met de floret dan met de lancet omgaan en toch is dit laatste het echte wapen van den medicus.

OVERDUIN.

Het is of je den professor op het college hoort! Het skelet is die gekroonde dood, het symbool van ons aller leven!

MOLEMANS.

Waarom kies je dan geen ander vak als je geen roeping gevoelt voor de medicijnen. De beoefening der geneeskunde eischt een ernstige toewijding van den geheelen mensch, want vergeet niet dat de toepassing geen levenlooze zaken, maar het leven van je medeburgers geldt! Word dan liever een bespiegelend wijsgeer, die op een goeden dag ons precies zal weten uit te leggen, hoe toch eigenlijk het scheppingsplan in elkaâr zit!

OVERDUIN.

Dat praatje begint door zijn ernst vervelend te worden. Van iets anders gesproken, weet je ook of Goldsmith reeds vertrokken is of niet? (*Er wordt aan de deur geklopt.*)

MOLEMANS.

Ik zou het je niet kunnen zeggen, misschien dat hij
(*Ellis bespeurend*) het beter zal weten.

DERDE TOONEEL.

ELLIS. MOLEMANS. OVERDUIN.

OVERDUIN.

Weet je ook of Goldsmith er nog is?

ELLIS (*na vriendschappelijke handreiking aan beiden.*)

Goldsmith zal zijn hier in een oogenblik.

OVERDUIN (*nadat allen aan de tafel hebben plaats genomen.*)

Weet je ook, waarheen hij voornemens is van hier te gaan?

ELLIS.

Hij denkt te gaan naar Parijs en van daar naar Padua.

MOLEMANS (*gewichtig.*)

Ik hoor dat het medisch onderwijs daar uitstekend moet zijn.

OVERDUIN (*gewichtig.*)

Ze willen wel zeggen dat het nog beter dan te Leiden is.

ELLIS (*met warmte.*)

Nonsense, all nonsense. Ik ben geweest daar. Padua een sombere, donkere stad. Italianen morsig en lastig volk, always quarrelling, Leiden much better, in every respect.

MOLEMANS.

Dat doet me altijd goed, den lof onzer akademie door een vreemdeling te hooren verkondigen. Een profeet is meestal in zijn eigen land niet gevierd. Ik heb ook hoo-

ren beweren dat de lokalen in Padua slecht zijn. In de snijkamer moet over dag licht branden.

OVERDUIN.

En dan hoor ik dat de sectiën daar met godsdienstig ceremonieel geschieden. Na afloop der operatie, wordt het cadaver plechtig begraven, waaraan de geheele medische faculteit deel neemt.

MOLEMANS.

Dat zou iets voor jou zijn. Hier gaat dat alles leuker in zijn werk. (*Er wordt aan de deur geklopt.*)

VIERDE TOONEEL.

GOLDSMITH (*met een klein valies in de hand, dat hij op een stoel plaatst.*) DE VORIGEN.

OVERDUIN (*nadat Goldsmith allen de hand heeft gereikt, tot Goldsmith.*)

Wij hebben samen nog wat uit te maken.

GOLDSMITH.

Damned hyacinth, damned Kobus! (*den vuist ballend*) we have been fools and blockheads all together.

OVERDUIN.

Jij kan er gemakkelijk over spreken, want jij gaat toch weg, maar voor mij, die hier moet blijven en zijn examen moet doen, kunnen de gevolgen ernstiger zijn. Mijn carrière kan er meê gemoeid zijn.

GOLDSMITH.

Ik heb alreeds de zaak geregeld bij den professor, it will not harm you.

MOLEMANS (*tot Goldsmith.*)

Hoeveel geld heb je nu nog om de reis te beginnen?

GOLDSMITH (*één goudstuk uit zijn zak halend.*)

Only this, one guinea, and what you see there. (*Naar zijn valies wijzend.*) Ik heb verkocht mijn andere kleederen, om mijn schulden te betalen.

OVERDUIN.

Daarmeê zal je niet ver komen in de wereld. Als Simonides zou je ook kunnen zeggen: omnia mea mecum porto.

ELLIS.

Goldsmith heeft een goeden kop (*op zijn hoofd wijzend*), dat 's beter dan geld in den zak.

MOLEMANS.

Hoe denk je de reis te doen?

GOLDSMITH.

Per pedes apostolorum (*op zijn beenen wijzend*), op mijn eigen beenen.

OVERDUIN.

Dat is zeker wel de goedkoopste manier, dan kan je tevens naar hartelust aan je peripatetisch genot botvieren.

ELLIS.

Ik geloof de beste manier te studeeren character van land en volk.

MOLEMANS.

En wat zal je beginnen als dat beetje geld is uitgeput?

GOLDSMITH.

I am in the possession of a charm to gain as much money, as I want.

OVERDUIN.

Dien tooverstok, waarmede je de boeren en burgers het geld uit den zak klopt, zou ik wel eens willen zien.

GOLDSMITH (*gaat naar zijn valies en haalt daaruit
een fluit te voorschijn.*)

Look here, in this way! (*nadat hij eenige maten geblazen heeft, diep buigend, met den hoed in de hand, met diepbewogen stem.*) Messieurs, mesdames, pour l'amour de Dieu, ayez pitié d'un pauvre diable de musicien! (*den hoed op het hoofd drukkend, de fluit onder den arm nemend en verheugd in de handen klappend*) that will do! all right!

MOLEMANS.

Dat wordt nu voortaan zijn os Tibia, waarmee hij zich nu vermaken zal! Schaam je je niet, op die wijze, als een vagebond langs den weg te zwerven, een leëglooper en nietsdoener te worden!

GOLDSMITH.

Yes, I am a vagabond, — but a philosophical (*den vinger aan den neus legend*) one you, see, that's the difference!

OVERDUIN (*die onmiddellijk na de voorstelling van Goldsmith,
in de zijdeur verdwenen is, van waar hij met een
flesch wijn en glazen terugkeert, die on-
middellijk gevuld worden.*)

Laten we tot afscheid nog eens ons geliefdskoosd Io vivat aanheffen!

KOOR (*waarbij Goldsmith op de fluit begeleidt.*)

Amici semper floreat,
Osoros nostri pereant,
Io vivat, Io vivat,
Nostrorum sanitas!
Jam tota academia
Nobiscum amat gaudia,
Io vivat, Io vivat,
Nostrorum sanitas!

(*Allen reiken aan Goldsmith de hand tot afscheid, die zich langzaam verwijdert.*)

OVERDUIN (*tot Goldsmith.*)

Pas op als je van Leiden kwaad spreekt, dan zoeken we je op, waar je ook zitten mocht.

GOLDSMITH (*in theatrale houding voor de deur.*)

Civis academicus lugduno-Batavus sum! (*verwijdert zich, op de fluit spelend, waarvan het geluid allengs verzwakt. Allen blijven aandachtig luisteren.*)

OVERDUIN.

Een ongewoon mensch is uit ons midden weggegaan!

MOLEMANS.

Je zal zien, dat van dien kerel weinig terecht komt, van wien zijn familie nog veel schande kan beleven.

ELLIS (*op beslisten toon.*)

He will make his way in the world, to be sure!

OVERDUIN.

Wij vergeten dikwijls te veel, dat we allen nog dagelijks van elkander kunnen leeren, want de beste hoogeschool blijft toch altijd het rijke en volle menschenleven.

EINDE.

